

20.09.2021

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN
ÖZETLERİ**

**20 Eylül 2021
Pazartesi**

RESMÎ GAZETE'DE BUGÜN

20 Eylül 2021 Pazartesi

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

- Çankırı Karatekin Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, Teknoloji Transfer Ofisi ve Ar-Ge veya Tasarım Merkezlerinde Görevlendirilmelerine Dair Yönetmelik
- Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Erciyes Üniversitesi Yaz Okulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik
- Kastamonu Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği
- Sakarya Üniversitesi Kütüphane Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik
- Ufuk Üniversitesi Kuşakyol Ülkeleri ve Çin Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği

Tarım destek ödemeleri bu akşam başlıyor

Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, tarımsal destek ödemeleri kapsamında yaklaşık 22 milyon liralık desteğin, bu akşam üreticilerin hesaplarına yatırılacağını bildirdi.

Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, yaklaşık 22 milyon liralık tarım destek ödemesinin bu akşam üreticilerin hesaplarına aktarılacağını bildirdi.

Bakanı Pakdemirli, konuya ilişkin yaptığı açıklamada, "Dane zeytin fark ödemesi desteği kapsamında 22 ilde 11 bin 595 üreticiye 20 milyon 447 bin 272 lira, büyükbaş damızlık hayvan (düve) alımı desteği kapsamında 30 üreticiye 1 milyon 480 bin lira olmak üzere 21 milyon 927 bin 272 liralık destekleme ödemesi bu akşam üreticilerimizin hesaplarına yatırılacaktır. Tüm üreticilerimize hayırlı olsun." ifadelerine yer verdi.

TOBB-Visa'dan KOBİ'lere dijital dönüşüm daveti

TOBB ve Visa, dijital dönüşümü hayata geçirmek isteyen KOBİ'ler için, Akıllı KOBİ Platformu'nu hizmete açtı. Platform, KOBİ'lerin dijital dönüşüm üssü olmayı hedefliyor.

TOBB ve Visa KOBİ'lere dönüşüm desteği verecek Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Visa, dijitalleşmek isteyen KOBİ'ler için hayata geçirilen Akıllı KOBİ Platformu'nun hizmete açıldığını duyurdu. Platform, KOBİ'lerin dijital dönüşüm üssü olmayı hedefliyor. KOBİ'ler Türkiye ekonomisinin yüzde 99,8'ini oluşturuyor, 11,5 milyon istihdam sağlıyor, 5,8 trilyon lira ciro gerçekleştiriyor. Diğer taraftan pandemi ile birlikte daha da artan dijitalleşme ihtiyacı en çok KOBİ'leri etkiledi. Dijital dönüşümünü gerçekleştiremeyen KOBİ'ler ticari hayatlarına devam etmekte zorlandı. Bu doğrultuda TOBB ve Visa, Akıllı KOBİ platformunu hayata geçirdi. Teknoloji tedarikçileri ile KOBİ'leri tek bir çatı altında buluşturan platformun lansmanı gerçekleşti. Lansman, TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu ve Visa Türkiye Genel Müdürü Merve Tezel'in ev sahipliğinde yapıldı. Toplantıya Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank da katıldı.

12 ana kategori, 80 başlık

Akıllı KOBİ, geniş bir ekosistemi KOBİ'lerle buluşturan ilk platform olma özelliğine sahip. Akıllı KOBİ'yi ziyaret eden KOBİ'ler ihtiyaçlarını kategoriler ya da sektörler bazında keşfedebilecek, bu ürün ve hizmetleri sunan tedarikçilerle buluşabilecek. Ayrıca KOBİ'ler kendilerini dijitalleşme konusunda test edebilecek, seviyelerini görebilecek, isterse eğitim alabilecek. Böylelikle KOBİ'ler A'dan Z'ye dijitalleşme konusundaki tüm ihtiyacını Akıllı KOBİ platformunda karşılamış olacak. Akıllı

KOBİ'nin Mayıs ayında duyurulan ilk fazından bu yana dijitalleşmeye yönelik ürün ve hizmet sunan 800'e yakın tedarikçi platforma kayıt oldu. Bu şirketlerin sunduğu; bulut ve yapay zeka çözümleri, e-ihracat, sanal POS çözümleri, mobil geliştiriciler, veri analizi gibi hizmetler 12 ana kategoride toplam 80 başlık altında toplanıyor.

'Vergi teşviki kapsamına alınacak'

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, dijital dönüşüm alanında yeni bir vergi teşvik programı üzerinde çalıştıklarını belirterek, "Dijital dönüşümü hızlandırmak amacıyla, KOBİ'lerimizin dijital dönüşüm harcamalarını vergi teşviki kapsamına alacağız" dedi. COVID-19'un hızlandırıcı etkisiyle çalışma biçimlerinin, iş ortamının, iş geliştirme süreçlerinin dönüşüme sahne olduğunu belirten Varank, salgının orta vadeli etkilerine karşı hazırlıklı olarak bu dönüşümün fırsata çevrilmesi gerektiğini söyledi. KOBİ'ler için dijitalleşmenin bir ihtiyaçtan öte, bir zorunluluk haline geldiğini ifade eden TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, "Akıllı KOBİ Platformu'nda teknoloji tedarikçileri ile KOBİ'leri tek bir çatı altında buluşturuyoruz. Akıllı KOBİ ile mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik tüm sektörler için dijitalleşme olanağı sunuyoruz. Akıllı KOBİ'ye kayıtlı teknoloji tedarikçilerini 1,5 milyon üyemiz ile buluşturmayı hedefliyoruz" dedi. Visa Türkiye Genel Müdürü Merve Tezel de, "Akıllı KOBİ platformunun hizmet sağlayıcılar tarafından böylesi bir yoğun ilgiyle karşılanması doğru işi yaptığımızı gösteriyor. Visa olarak İşimi Yönetebiliyorum eğitimlerini de platforma dahil ettik. Eğitimleri tamamlayan ilk 50 KOBİ'ye dijitalleşme ve e-ticarete giriş paketini bedelsiz olarak sağlayacağız" dedi.

Gıda fiyatları daha da artacak

Artan gıda fiyatlarına karşı iktidar çözümleri market baskınlarında arıyor. Tarım Yazarı Ali Ekber Yıldırım ise uyarıyor: Hasat döneminde bile düşmeyen fiyatlar önümüzdeki günlerde daha da artar. Çiftçi desteklenmeli.

Namık ALKAN

Gıda fiyatlarındaki artış durdurulamıyor. Uzmanların aylar öncesinde gıdada yaşanacak enflasyona dair yaptığı uyarılara rağmen önlem almayan iktidar ise 'fahiş fiyat' tartışmalarıyla suçu perakendecilere, marketlere atıyor. Oysa ki üretici ürünün maliyeti karşılamadığı konusunda aylardır dert yanıyor. Kuraklığa karşı yapılan desteklerin yetersizliği, gübre, tohum gibi ithal ürünlerdeki 2 kata varan artışlar, mazota gelen zamlar, Tarım Mahsulleri Ofisi'nin (TMO) hasat zamanında gümrük vergisini sıfırlayıp ithalata yönelmesi iktidarın pek de dikkatini çekmiş değil. Bu politikasızlık sonucunda ağustos ayında gıda enflasyonu yüzde 29'a çıktı. Bu oran 19,25 olan enflasyonun 9,75 puan üzerinde. Tehlike ise geçmiş değil. Marketlerde etiket kontrolünün peşine düşen iktidar sorundan kaçmaya devam ettikçe fiyatlar daha da katlanacak.

Gıda fiyatlarındaki artışın nedenlerine ve çözüm önerilerine ilişkin konuştuğumuz Tarım Yazarı Ali Ekber Yıldırım çiftçinin desteklenerek üretimin artırılması gerektiğini söyledi. Yıldırım, hasat döneminde dahi fiyatların artmaya devam ettiğine dikkat çekerek tehlikeye işaret etti: "Bu dönemde fiyatlar düşmediyse önümüzdeki aylarda fiyatlar daha da artacak. Tarla üretimi bitecek ve ürün olmayınca fiyatlar daha da artacak."

Sebze meyve fiyatları neden el yakıyor?

Türkiye’de her ay enflasyon verileri açıklandığında bakıyoruz en yüksek gıda ürünleri. Son 1 yıllık enflasyon yüzde 15-19, gıda enflasyonu ise yüzde 29 civarında. Bunun belli nedenleri var. Birincisi üretimin pahalı hale gelmesi. Maliyetler çok yüksek. Girdi fiyatlarının çok yükselmesi önemli bir neden. Üreticiyle konuştuğunuz zaman fiyatların aynı oranda artmadığını görüyorsunuz. 2020 Temmuz ile 2021 Temmuz arasında gübrede fiyatı yüzde 148 artmışken, tarımsal ürünlerin hiçbirinin fiyatı yüzde 100 artmadı. Girdi fiyatlarının en az 2-3 katı daha düşük ürün fiyatı. Böyle olunca üretici üretimden uzaklaşıyor. Çiftçi giderek sektörden uzaklaşıyor. Çiftçi kayıt sisteminde 3 milyon 200 bin civarında çiftçi varken, bugün 2 milyon 300 bin civarında çiftçi var. Tarım Bakanlığı da artık bunun verisini yayınlamıyor.

Kırsalda durum nasıl?

Kırsalda giderek yaşlanan bir nüfus var. Artık genç nüfus kalmadığı için üretim eskiden daha emeğe dayalıydı şimdi daha çok makineye döndü. Çiftçi kolay ekilip, kolay hasat edilen ürünleri tercih ediyor. En temel nedeni uygulanan tarım politikasının ithalattan yana olması. Böyle olunca çiftçi para kazanamadığı, rekabet edemediği için üretimi bırakıyor. Çiftçi hesapladığı zaman girdi masrafları satış fiyatını karşılamıyor. Bu artık bir sarmala dönmüş durumda. Sarmal kırılmadıkça bu döngü çözülmez. Alım garantisi olan ürünlerde çiftçinin daha çok üretime devam ettiği görülüyor. Burada bir sistemsizlik ve çiftçiyi tarımdan uzaklaştırmaya yönelik uygulamalar var. Örneğin 2021 yılı destekleri hâlâ açıklanmadı. Normalde şimdiye kadar desteğin ödenmesi gerekiyordu. Süt üreticilerinin Ocak, Şubat ve Mart ayındaki ödemeler hâlâ yapılmadı.

Ali Ekber Yıldırım - Tarım yazarı

Destek ödemelerinin yapılmaması nelere yol açıyor?

Çiftçi 2022’nin ekimi için hazırlık yapıyor şu an ve tam olarak destek ödemelerine ihtiyacı var. Çiftçi destek ödemelerine göre ekim yapacak. Bunlar açıklanmayınca üretim yönlendirilmiyor ve planlanmamış oluyor. Kuraklık nedeniyle buğday, arpa fiyatları çok yükseldi. Çiftçiler tam bunları ekecekken bir kararname yayınlandı ve gümrük vergisi sıfırlandı, ithalat yapılacak. Çiftçinin kafası karıştı. Eskiden hasat

döneminde ithalat yapılmaz ve gümrük vergileriyle oynanmazdı. Şimdi bunların hepsi yapılıyor. AKP döneminde çiftçiyi üretimden uzaklaştıracak ve eziyet edecek birçok uygulama yapıldı. Aslında bu süreç Turgut Özal'la başladı. Cumhuriyet dönemi tarım politikalarından vazgeçildi. Ancak 'bizim paramız var biz ithal ederiz' mantığı çöktü.

Kuraklığın etkilerini görmeye başladık mı?

Kuraklığın etkilerini görmeye başladık ve soframızda hissetmeye başladık. Güneydoğu'da ve İç Ege'de çok ciddi tarım alanları kayboldu. Bu rakamları açıklamıyorlar ama hepsi yaşanıyor. Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) son dönemde tamamen ithalat merkezine dönüştü. Çiftçiyi korumak ve üretimi sürdürmek için kurulan kurum, tüketiciyi ve üreticiyi korumuyor. Çiftçiye karşı sürekli ithalat yapıyor.

1 kilo sütle 1 kilo yem alınamıyor

Hayvancılıkta durum nedir?

Hayvancılık da çok zor durumda. Hayvanları beslemek, insanları beslemekten daha zor bir hale geldi. Biz damızlık hayvanı ithal ediyoruz bu hayvanlar tamamen içeride yemle beslenen hayvanlar. Hayvana verdiğimiz yemin ham maddesinin de büyük kısmını ithal ediyoruz. Döviz arttıkça bunların fiyatı artıyor. Çiftçi hayvancılığa da bırakıyor. Çok sayıda çiftlikler sürekli satılıyor. Avrupa'ya süt ihraç eden çiftlikler bile satılığa çıkıyor. Genel sorun girdi maliyetleri ve ithalat. Bundan sonra artık daha zor olacak. Hayvancılıkta en çok kullanılan mısır silajı, yonca. Bunlar en çok su isteyen ürünler ve Türkiye'nin de artık bir su sorunu var. Tüm dünyada 1 kilo sütle 1.5 kilo yem alınırsa hayvancılığın sürdürülebilir olacağı kabul ediliyor. Türkiye'de şu anda 1 kilo sütle 1 kilo yem alınamıyor.

Ne yapmak gerekiyor?

Türkiye'nin gerçekten dış, uluslararası şirketlerden bağımsız bir tarım politikası üretmesi gerekiyor. Türkiye'nin tarımsal potansiyelini değerlendirecek politika üretmesi lazım. Yalnızca tarım politikasıyla olmaz, dış ticaret politikasıyla beraber yürütülmesi gereken bir süreç. Cumhurbaşkanı gittiği her ülkede 'Biz sizden ürün alalım' diyor. Böyle bir tarım politikası olmaz. İçerideki üreticiyi üretime küstürsünüz. Hükümetin tarım politikası ve gıda politikası yanlış. Ürünlerin raf fiyatları yükselince de depo basılıyor. Tarım politikaları yanlış olunca etikete yansıyan fiyat doğal olarak artıyor. Sadece etikete bakılınca, nedenine bakılmayınca doğal olarak bunlar yaşanıyor. Gıda sektörü 3 harfli zincir marketlere terk edildi. Bu marketler köylere kadar girmiş durumda ve üretim yerine sürekli tüketime yöneltiyor. Bu marketler aynı zamanda piyasayı bile belirliyor.

Tarımda üretime yönelmek gerekiyor mu?

İşin lokomotifi tamamen üretim. Pandemiyle birlikte insanlarda tarımsal üretime yönelme başladı. Bunu iyi değerlendirmek ve gençleri tekrar tarıma yönlendirmek lazım. Ama tarım topraklarını şu anda şirketler toplamaya başladı ve topraklar büyük şirketlerin ellerine geçiyor. Aile işletmelerinin desteklenmesi gerekiyor. Tohumdan sofraya kadar her halkanın iyi planlanması ve üretim odaklı bir politika uygulanması gerekiyor. Aynı zamanda girdi maliyetlerini düşürecek bir takım çalışmalar yapılmalı. Üretim maliyetiyle piyasadaki fiyat arasındaki fark çiftçiye ödenmeli. Tarım yasasında

böyle bir madde var ama bu hiç uygulanmadı. Bu uygulansa çiftçi daha rahat eder ve üretime devam eder.

Kırsalın koşulları, sosyal hayatı en azından asgari oranda düzenlenmeli. Köydeki insanların bir kısmı artık üretim bile yapmıyor. Genç nüfusu tekrar tarıma kazandıracak altyapıyı oluşturmak gerekiyor. Tarım politikası, dış politika ve kırsal kesim politikasının beraber yürütülmesi lazım.

Fiyatların bu kadar yükseldiği dönemler oldu mu?

Fiyatların 1980'lerde ve 90'larda yükseldiği dönemler mutlaka olmuştur ama bu dönem alım gücü çok düştü. Asıl olarak üreticiyle tüketici arasındaki fiyat farkı çok yüksek. Market sisteminin, dağıtım kanallarının çok fazla olması bunları etkiliyor. Daha önce 100 liraya pazara gidilirken artık aynı alışveriş 250 liraya yapılamıyor. Gelişmiş ülkelere baktığımızda gıdanın harcama kalemi içindeki payı yüzde 10'sa, Türkiye'de bu yüzde 30 hatta 40'lara kadar çıkıyor. Direkt insanların cüzdanını etkiliyor. Bu dönemde fiyatlar düşmediyse önümüzdeki aylarda fiyatlar daha da artacak. Tarla üretimi bitecek ve ürün olmayınca fiyatlar daha da artacak.

Sular kuruyor, önlem alınmıyor

Üç bir yanı denizlerle çevrili ülkede kuruyan sulak alanlara her geçen gün bir yenisi ekleniyor. Koruma altında olan Karataş Gölü kurudu, Antalya'da suyun dip seviyesine indiği baraj nedeniyle ovalara su verilmedi.

HABER MERKEZİ

Ülkenin yaşadığı en büyük sorunlardan birisi de kuraklık. İklim krizi, yanlış su ve tarım politikaları üç yanı denizlerle çevrili ülkede suları yok etme noktasına getirdi. Kuruyan göllere her geçen gün yenileri ekleniyor.

Burdur'un Karamanlı ilçesinde bulunan ve Göller Yöresi'nin önemli sulak alanlarından biri olan Karataş Gölü, kurudu. Uluslararası sulak alanlar listesinde yer alan göl, 1985'te yaban hayatı koruma alanı ilan edildi. 122 kuş türüne ev sahipliği yapan gölde birkaç balıkçı teknesi ile göl tabanındaki çamurda besin bulmaya çalışan göçmen kuşlar fotoğraflara yansdı. Karamanlı Belediye Başkanı Fatih Selimoğlu, AA muhabirine, dünya ve Türkiye genelinde kuraklığın her geçen gün etkisini artırdığını söyledi.

Gölde yaklaşık 30 yıldır balıkçılık yapan Enver Yüksel, suların çekilmesi nedeniyle bir yıldır göle kayığını getirmedeğini belirtti: "Buraya binlerce kuş geliyordu, kazların yumurtlama alanıydı. Kuşlar için bir cennetti burası. Durum ortada, göl kurudu. Ortasında küçük küçük su öbekleri kaldı, onlar da birkaç haftaya yok olur. Buranın balığı da çok ünlüydü."

ANTALYA'DA OVALARA SU VERİLEMEDİ

Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Gömbe Yaylası'ndaki Çayboğazı Barajı'ndaki su dip seviyelere indi. Kuraklık ve yetersiz yağış nedeniyle barajın kapakları kapatıldığı için iki ovaya da su verilemiyor. Geçen yıllarda Gömbe ve Elmalı ovalarındaki meyve bahçelerine, seralara en az 5 kez su verilen barajdan bu yıl sadece 2 kez su verilebildi. Barajın kapakları ise ağustos ayının sonunda su kalmayınca kapatıldı. Büyük bölümü tarlayı andıran baraj ile ilgili Gömbe Mahallesi Muhtarı Süleyman Kocakehya "İlk kez bu kadar kurak bir dönem yaşadık. Daha önceleri suyu ile meşhur olan Gömbe'de artık tehlike çanları çalıyor. Barajımız toprak oldu" dedi.

BODRUM'DA BARAJIN DİBİ GÖRÜLDÜ

En fazla yağış alan illerden Muğla'da beklenen miktar yağmayınca su rezervleri, minimum seviyelere geriledi. Bodrum'un en önemli iki içme suyu kaynağından biri olan Mumcular Barajı'ndaki doluluk oranı yüzde 10'un altına indi. Baraj çevresinde inceleme yapan Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Kaynakları Ana Bilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Ceyhun Özçelik, "Kış aylarında yağışlarla birlikte rezervlerde bir artış olacak. Ancak kuraklığın gelecek yıllarda da devam edebileceği düşünülerek gerekli önlemler alınmalı. Bölgeye düşen yağış miktarı aylık olarak izlenmeli" diye konuştu.

Öte yandan kuraklığa rağmen taşkın olabileceği konusunda uyarıda bulunan Özçelik, şunları söyledi: "Hidrolojik döngü gereği yağış eksikliği kendisini kısa süreli şiddetli yağışlar ile dengeleme arayışı içerisinde olacaktır. Alt yapısı zaten sorunlu olan Bodrum'da kısa süreli şiddetli yağışların, taşkınlara dönüşme potansiyeli oldukça yüksek."

Erdoğan'dan 'fahiş fiyat' açıklaması: Bu zulmün önüne geçeceğiz

ABD'ye hareketinden önce açıklamalarda bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, kira ve gıda fiyatlarındaki artışa ilişkin, "Suistimal varsa bu zulmün önüne geçeceğiz" dedi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler 76. Genel Kurulu'na katılmak üzere ABD'ye hareketi öncesi Atatürk Havalimanı'nda basın toplantısı düzenledi.

Erdoğan, bu yılki genel kurulun "COVID-19 Salgınının Atlatılması, Sürdürülebilirliğin Yeniden İnşası, Gezegenin İhtiyaçlarına Cevap Verilmesi, İnsanların Haklarına Saygı ve Birleşmiş Milletlerin Yeniden Canlandırılması İçin Dayanıklılığın Umut Yoluyla Tesis" temasıyla gerçekleştirdiğini dile getirerek, şu bilgileri paylaştı:

"Büyük önem atfettiğimiz ve öncü rol oynadığımız sağlık, iklim ve sürdürülebilir kalkınmaya dair meseleler, genel görüşmelerin gündeminde ağırlıklı yer tutuyor. Genel kurula 110 civarında ülkenin devlet ve hükümet başkanı düzeyinde fiziki katılım sağlanması bekleniyor. Görüşmelerin ilk gününde 21 Eylül Salı günü Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna hitap edeceğim. Konuşmamda Türkiye'nin çok taraflılığa ve daha adil bir dünya düzeninin tesisi hedefine olan güçlü desteğini vurgulayacağım. Birleşmiş Milletlerin gündeminde yer alan temel meselelere ilişkin görüşlerimizi paylaşacağım. Tüm insanlığı tehdit eden meydan okumalara yönelik yaklaşımımızı genel kurul kürsüsünden dile getireceğim. Geçtiğimiz yıllardan farklı olarak bu sene genel kurul kapsamında düzenlenecek etkinliklerin bir bölümü çevrimiçi olarak icra edilecek. Bu çerçevede çevrimiçi icra edilecek BM Gıda Sistemleri Zirvesi'yle BM

Yüksek Düzeyli Enerji Diyaloğu Toplantısı'na birer video mesajla iştirak edeceğim. Ziyaretim vesilesiyle BM Genel Sekreterinin yanı sıra çok sayıda devlet ve hükümet başkanıyla ikili görüşmelerim olacak."

"Türkevi binamızın açılışını gerçekleştireceğiz"

New York'ta bulunduğu süre zarfında Türk Amerikan Ulusal Yönlendirme Komitesi (TASK) tarafından düzenlenecek "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" başlıklı konferansta ABD'deki vatandaşlarla, soydaşlarla ve Amerikan Müslüman toplumunun temsilcileriyle bir araya geleceğini ifade eden Erdoğan, "New York'ta diplomatik temsilciliklerimize ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti temsilciliğine ev sahipliği yapacak olan Türkevi binamızın açılışını yerli ve yabancı çok sayıda dostumuzla, misafirimizle birlikte pazartesi günü anlamlı bir törenle gerçekleştireceğiz. BM binasının hemen karşısında yer alan arsamız üzerinde tarihi ve geleneksel mimari unsurların en modern tekniklerle birleşmesi neticesinde inşa edilen binamız, milletimize kazandırdığımız yeni bir şaheser olarak hizmete girmiş olacak." diye konuştu.

Fahiş fiyat artışı açıklaması

Bir gazetecinin "Fahiş fiyat artışlarıyla ilgili atılacak farklı adımlar var mı? Emlak sektöründe de benzer bir manzara var. Bazı öğrenciler kiralık ev bulma noktasında sıkıntı yaşıyor. Bu konuda da ne gibi adımlar atılması bekleniyor?" sorusu üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan, böyle bir konuyu zail addettiğini belirterek, şöyle devam etti:

"Zira bizim işimiz zaten böyle bir adaletsizlik, böyle bir zulüm, böyle bir suistimal varsa bunun sorumlusu olan bakan arkadaşlarım, bunları yakın takibe almak suretiyle bu zulmün önüne geçeceğiz. Yalnız şunu çok açık ve net söyleyeyim özellikle yurt konusunda bir defa Türkiye'de biz bugüne kadar hiçbir iktidarın yapmadığı yatırımları yaptık. Bizim bir milyona yakın yatak kapasitesi olan yurtlarımız var. Bizden önceki dönemlerde böyle yurt söz konusu değildi. Bunları biz yaptık, gayet de lüks yurtlar yaptık. Bu yurtlar çift yatak, bilemediniz 3 yataklı odalar olmak üzere gayet modern şekilde bu yurtlarımızı yaptık. Bu konuda da yurtlarımızla iftihar ediyorum. Kredi ve Yurtlar Kurumumuzun attığı bu adımlarla da iftihar ediyorum" ifadelerini kullandı.

"Bu ciddi fiyat farklılıklarını da süratle kaldıracamız"

Şehirleri dolaştığını, nerede ne var hepsini yerinde gezerek gördüğünü ifade eden Erdoğan, "Bunların yalanlarına inanmak mümkün değil." dedi.

Göreve geldiklerinde üniversite öğrencilerinin aldığı bursun 45 lira olduğunu, bu miktarın 650 liraya çıktığını dile getiren Erdoğan, "Bunun yanında artık asistan seviyesinde olanlar neredeyse asgari ücret seviyesinde bir ücret alıyor. Ama bunlar bunu görmek istemiyorlar. Görmeyecekler de... Harçlar biliyorsunuz uzun yılların sorunuydu. Bu harçları kim kaldırdı? Biz kaldırdık. Önce bunu onlara sormak lazım. Sizin döneminizin sorunu olan bu harçları, üniversite öğrencilerinin eylem yaptığı o

dönemleri biz unutmдық. Bunlar, CHP döneminden gelen sorunlardı ama biz bunları kaldırdık." değerlendirmesinde bulundu.

Özellikle Ticaret Bakanı'nın sorununun biraz yoğun olacağını ifade eden Erdoğan, "O da nedir? Zincir marketler başta olmak üzere tüm marketlerdeki bu denetimleri ciddi bir şekilde sürdürmek suretiyle, bu zincir marketlerdeki fiyat farklılıklarını, üzerine üzerine gitmek suretiyle buralardaki bu ciddi fiyat farklılıklarını da süratle kaldıracamız. Bunu inşallah Amerika dönüşü de bizzat işin üzerine kendim de ilgilenmek suretiyle gideceğiz." dedi.

"Yaptığımız çalışmayı belli bir noktaya getirip, hiç uzatmadan meclise göndereceğiz"

Bir gazetecinin, "Sayın Devlet Bahçeli 'Yüzde 7 konusunda Cumhur İttifakı olarak tescilledik.' dedi. Bundan sonraki yasal süreç nasıl ilerleyecek? Ayrıca seçim yasasında başka değişiklikler planlanıyor mu daraltılmış bölge gibi?" sorusu üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan, şu yanıtı verdi:

"Bu konuyla ilgili görevlendirdiğimiz arkadaşlar çalışmalarını artık belli bir noktaya getirdiler. İnşallah Amerika dönüşü tekrar kendilerini dinleyeceğiz. Dinledikten sonra da yolumuza her oradaki başlıklarla yürüyeceğiz. Temennimiz odur ki inşallah 2023 seçimlerine girerken çok daha farklı bir şekilde girelim. Türkiye'nin de arzuladığı, beklediği bir sistemi inşallah yakalamış olalım. Bu konuda da biliyorsunuz meclis şu anda kapalı. Meclis açıldığı anda da inşallah bu yaptığımız çalışmayı belli bir noktaya getirip, hiç uzatmadan meclise göndereceğiz ve müzakerelere de bu şekilde başlamış olacağız."

"Koridorun açılması, açılmaması meselesi siyasi bir mesele"

Afganistan'da Türkiye'nin insani yardım konusunda çalışmalarının olup olmadığı sorulan Erdoğan, insani yardım konusunda Türkiye'nin hiçbir zaman tereddütünün olmadığını hatırlatarak, dost ülkelere her zaman insani yardımı gerçekleştirdiklerini, bu dönemde gerek devlet olarak gerek STK'larla Afganistan'a insani yardım gönderileceğini söyledi.

Azerbaycan ve Nahcivan arasında bir koridor açılması planıyla ilgili Ermenistan Başbakanı Paşinyan'ın bu koridorun oluşmasına izin vermemesi açıklamasıyla ilgili görüşleri sorulan Cumhurbaşkanı Erdoğan, şu cevabı verdi:

"Bu koridorun açılması, açılmaması meselesi siyasi bir mesele. Bir taraftan bunu söylerken bir diğer taraftan da benimle görüşme arzu etmesi herhalde düşündürücüdür. Eğer Tayyip Erdoğan'la bir görüşme arzu ediyorsa işte burada artık belli adımların da atılması lazım. Biz görüşmelere kapalı değiliz, görüşmeleri yaparız. Nitekim, Gürcistan Başbakanıyla da görüşme arzusunu bana ilettiler, o da bana geldi. Ama dediğim gibi biz bu görüşmeleri yaparken burada onların olumlu yaklaşım göstermek suretiyle bu adımları atması lazım. Bu konularda Gürcistan Başbakanı'nın

bu diyalog talebini bana ulaştırması ve burada yeni bir sürecin başlaması için böyle bir adımın atılması, eğer bu konuda gerçekten samimiyse ben de samimiyetimizi gösterir ve diplomasiyi orada başlatırız. Diplomasi başladığı zaman tabii burada bir şeylerin alınıp verilmesi lazım. Temenni ederim ki burada olumsuzluklar değil, olumlu yaklaşımlar hakim olur. Böylece inşallah Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki bu sıkıntı, bu koridorların açılması vesilesiyle aşılmış olur."

"Türkiye, gereken adımların karşı taraftan da atılmasını bekliyor"

Yunanistan Başbakanı Miçotakis'in yaptığı açıklamalar hatırlatılarak, Liderler Zirvesi'nde göçmenler konusunda bir mesajı olup olmadığı sorulan Erdoğan, "Göçmenler konusunda tabii ki mesajımız olacak çünkü bunun en büyük yükünü, kahrını çeken biziz." dedi.

Türkiye'de 4 buçuk milyon göçmen olduğunu hatırlatan Erdoğan, şunları kaydetti:

"Bunlarla ilgili de bu yükü kaldırmaya çalışan Türkiye, gereken adımların karşı taraftan da atılmasını bekliyor. Birinci derecede Batı bunun karşı tarafta en önemli adım atması gereken bir blok. Bunu kendilerinden görmemiz lazım. Tabii Miçotakis'in görüşme talebini de yine aynı şekilde biz Amerika'da gerçekleştireceğiz. Kendisiyle de orada görüşmemiz var. Maalesef arzu edilmeyen orada bazı beyanlar oldu. Tabii bunun üzerinde de Dışişleri Bakanlığımız gerekli açıklamaları yaptı. Bunda ne derece samimiler, ne derece direnecekler bunu da görecekiz. Türkiye kimsenin bu noktada kapı kulu değildir. Atılması gereken adımları da biz dürüst bir şekilde karşımızdakilerden görmemiz lazım. Eğer görmezsek gereken kararı alır ve ona göre de adımlarımızı atarız."

Açıklamaların ardından apronda bulunan askeri tören kıtasını selamlayan Erdoğan, "TC-TRK" uçağıyla ABD'ye hareket etti.

180 bin liralık genel müdür incelemeye alındı!

Çiftçi kuruluşundaki yüksek maaş ve birçok yerden alınan huzur hakkı ücretleri, devletin en üst denetleme organı olan Devlet Denetleme Kurulu tarafından ilk kez incelemeye alındı!

Geçtiğimiz günlerde Tarım Kredi Kooperatifleri'nde denetleme çalışmalarını başlatan Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin, genel müdürlerin atanmasıyla ilgili yönetim kurulu kararları ile genel müdür ve genel müdür yardımcılara ödenen maaş, ikramiye, teşvik primi ile huzur hakkı ücretlerine yönelik bütün evrakları incelemeye aldıkları ortaya çıktı. Maaş ve atamayla ilgili kararlarda özellikle son 3 genel müdürün (İrfan Güvendi, Ayhan Karayama ve Fahrettin Poyraz) döneminin incelenmesi dikkat çekti.

Türkiye'nin en önemli çiftçi kuruluşu olan Tarım Kredi Kooperatifleri'nde genel müdürlerin yüksek maaş ve huzur hakkı ücretleri, devletin en üst denetleme organı tarafından ilk kez incelemeye alındı. Çiftçi zor şartlarda üretim yaparken, çiftçi kuruluşunun başına atanan genel müdürlerin yüksek maaş ve birçok iştirakten aldıkları huzur hakkı ücretleriyle gündeme gelmesi kamuoyunda büyük tepkilere neden oluyordu. Mevcut görevini hukuksuz bir şekilde sürdüren Fahrettin Poyraz'ın milletvekili emekli maaşıyla birlikte Tarım Kredi Kooperatifleri'nden aldığı maaş, ikramiye, teşvik primi ve üç ayrı yerden aldığı huzur hakkı ücretiyle birlikte (yolluk, yurt dışı harcırahları ve kart harcamaları hariç) aylık gelirinin 180 bin lirayı bulması, çiftçi kuruluşunda yaşanan maaş skandalını gözler önüne seriyor. Millî Gazete'nin çiftçi kuruluşlarındaki denetimsizliklerle ilgili yıllardır yaptığı haberler devlette

karşılığını bulurken, çiftçi kuruluşları ilk kez devletin en süt denetleme organı olan Devlet Denetleme Kurulu tarafından denetlenmeye başlanmıştı. Devlet Denetleme Kurulu denetçileri ilk denetimi Tarım Kredi Kooperatifleri'nden başlatırken, Merkez Birliğin 7'nci katına yerleşen denetçiler, Merkez Birliği başta olmak üzere bütün iştirakleri incelemeye aldı.

ATAMAYLA İLGİLİ YÖNETİM KURULU KARARLARI DA İNCELEMeye ALINDI

Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin, sadece genel müdür ve genel müdür yardımcılara ödenen parasal ödemelerle yetinmeyip genel müdürlerin atanmasıyla ilgili yönetim kurulu kararlarını da incelemeye aldığı öğrenildi. Denetçilerin genel müdürlerin atanmasıyla ilgili yönetim kurulu kararlarını da incelemeye alması Millî Gazete'nin Tarım Kredi Kooperatifleri'nde yaşanan hukuksuz atamayla ilgili yaptığı haberlerdeki haklılığını bir kez daha gözler önüne serdi.

FAHRETTİN POYRAZ KÖŐEYE SIKIŐTI!

Tarım Kredi Kooperatifleri'ni 3,5 yıldır hukuksuz bir şekilde yöneterek çiftçi kuruluşunu büyük bir hukuksuzluğun altına sokan Fahrettin Poyraz'ın, bu hukuksuzluğun üstünü örtmek için kamuoyunu ve kendisini atayan siyasi iradeyi bile yanıltırken, savcı ve hakimleri de yanılttığı ortaya çıkmıştı. Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin genel müdürlerin atanmasıyla ilgili yönetim kurulu kararlarını incelemeye alması bu anlamda anlamlı bulundu.

RAZİ'DEN ALINAN AYLIK 7 BİN EURO HUZUR HAKKI ÜCRETİ KAMUOYUNDAN SAKLANMIŐTI

Diğer yandan Fahrettin Poyraz'ın Gübretaş'ın yüzde 48 ortağı olduğu İnan'daki RAZİ şirketinden aldığı aylık 7 bin Euro huzur hakkı ücretini kamuoyundan saklarken, maaşının dışında sadece Gübretaş'tan aylık 12 bin lira huzur hakkı creti aldığı açıklamıştı. Yine Sosyal Yardımlaşma Vakfı'ndan da aylık 12 bin lira huzur hakkı creti almasına rağmen bu da kamuoyundan gizlenmişti. Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin Millî Gazete'nin ortaya çıkardığı bu skandallarla ilgili inceleme başlatması anlamlı bulundu.

SON 3 GENEL MÜDÜRÜN MAAŞ, İKRAMİYE, HUZUR HAKKI ÜCRETLERİ İNCELEMeye ALINDI

Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin, sürekli yüksek maaş ve huzur hakkı ücretleriyle gündeme gelen genel müdürlerle ilgili olarak son 6 yılın bütün evraklarını istedikleri ortaya çıktı. Genel müdür ve genel müdür yardımcılara ödenen maaş, huzur hakları ve harcırahlarla ilgili bütün kayıtları incelemeye alınırken, son 3 genel müdürün yani İrfan Güvendi, Ayhan Karayama ve Fahrettin Poyraz döneminin incelenmesi dikkat çekti.

İrfan Donat

Ülkelerin gıda enflasyonu ile sınava

Gıda enflasyonu, tüm dünyada artık iyiden iyiye hissedilmeye başlandı ve artık pek çok ülkede en önemli **ekonomik sorunların başında** geliyor.

Bunu, “**Mesele sadece bizim değil tüm dünyanın meselesi**” diyerek, yıllardır gıda enflasyonu ile boğuşan Türkiye açısından **kendimizi avutmak için** söylemiyoruz.

Sorunun çok daha ciddi bir hal aldığını ve **tarım emtiası** açısından küresel **arz-talep-stok dengesinden fiyat hareketlerine** kadar kırılğan bir sürecin yaşandığının altını çizerek, artan risklere dikkat çekmek için söylüyoruz.

Önceki gün Bloomberg’de yer alan bir haber analiz de tam bu noktaya dikkat çekiyor.

Gıda, 1970’lerden bu yana en pahalı dönemini yaşarken, dünyanın dört bir yanında hükümetleri de zor duruma sokuyor.

Türkiye gibi ülkelerde mesele “buğday” iken, bazı ülkeler için “pirinç” hayati önemde, kimi ülkeler için ise kuru soğan ya da kuru fasulye... Her ülkenin mutfağında ağırlığı olan farklı gıda ürünleri var ve o ürünlerdeki yukarı yönlü fiyat hareketleri geçmişteki birçok örnekten yola çıkarak sosyo-ekonomik ve politik açıdan tahmin edilenden çok daha büyük etkiler yaratabiliyor.

Bloomberg’den Agnieszka de Sousa ve Jeremy Diamond da bu risklerin altını çizerken, ülkeler bazında yaşanan gelişmeleri ve alınan bazı kararları paylaşıyor.

Haberdeki detaylar ilgimizi çektiği için sizlerde de paylaşmak istedik.

Hatırlayacağınız üzere FAO’nun **küresel gıda fiyat endeksi** Ağustos itibariyle son 1 yılda **yüzde 33 arttı**.

FAO verilerine göre, **enflasyona göre düzeltilmiş ve yıllıklandırılmış maliyetler** hali hazırda yaklaşık **60 yılın en yüksek seviyelerine** ulaşmış durumda.

Olumsuz iklim koşulları, lojistik tarafında yaşanan aksaklık ve sıkıntılar, enerji dahil girdi maliyetlerindeki artış, işgücü tarafındaki sorunlar ve küresel ticaret dengelerindeki bozulma dahil pek çok etken, meseleyi küresel bir boyuta taşıdı.

İşte böyle bir ortamda her ülke gıda fiyatlarını kontrol edebilmek ve sert yükselişleri frenlemek adına kendince hamleler yapmaya başladı.

Türkiye'den Hindistan'a, Tunus'tan Romanya'ya ABD'den Rusya'ya kadar pek çok ülke kendi iç dinamiklerine göre farklı yöntemler deniyor.

Vergi indirimi yapan da var, etiket fiyatlarını düşürmeye yönelik denetimleri sıklaştıran da...

İthalata ağırlık verip ticaret kurallarını değiştiren de var, halkına sosyal-ekonomik yardımları artıran da...

Gelin, kısaca hangi ülkede neler oluyor, birlikte göz atalım.

ROMANYA

Enflasyonda son 8 yılın en hızlı artışını gören Romanya'da gıda enflasyonu da çift hanelerde geziniyor. Ülkede gıda fiyatlarının, artan enerji maliyetleri ve daha yüksek ithalat fiyatları nedeniyle önümüzdeki aylarda yüzde 10-12 oranında artması öngörülüyor. Bu öngörünün sahibi ise ülkedeki Gıda Endüstrisi Sendikaları Ulusal Federasyonu.

Romanya'da gıda enflasyonunun özellikle hayvansal ürünlerde daha fazla hissedilmesi olası. Zira Romanya, ihtiyacı olan sütün yaklaşık yüzde 25'ini, domuz ve sığır etinin yaklaşık 70'ini ithal ediyor.

Romanya Hükümeti, maliyetleri düşürmek ve ticaret açığını daraltmak için ithal işlenmiş ürünlere bağımlılığı azaltarak yerli üretimi artırmak istiyor.

Romanya Tarım Bakanlığı, ülkede tarımsal depolama ve işleme yatırımları için 760 milyon euroluk bir kaynak ayrıldığını açıklıyor. Romanya Hükümeti, önümüzdeki günlerde yatırımcıların söz konusu kaynaktan 2 yıl içerisinde yararlanmaları için uygun projeler açıklamaya hazırlanıyor.

Romanya Tarım Bakanı Adrian Oros'un Şu sözü ise yerli üretim kadar katma değerli üretim de ne kadar kıymetli olduğunu özetler nitelikte: "En büyük hububat ihracatçılarından biriyiz ama yine de dondurulmuŐ ekmek ürünleri ithal ediyoruz."

ABD

Pandemi, ekonomiyi vurduğa ve halkın gelirleri düŐtükçe bundan gelişmiş ve zengin ülkeler de nasibini alıyor.Dünyanın en büyük ekonomisi konumundaki ABD'de 30 Ağustos'ta tamamlanan bir anket, ABD'lilerin yüzde 8,6'sının önceki haftalara göre bazen veya sıklıkla yeterince yemek yiyemediğini ortaya koyuyor.

Washington Yönetimi, pandemide yara alan ekonomisi tam toparlanırken Şimdi de artan tüketicilerden endiŐeli. Joe Biden yönetimi, düşük ve orta gelirli Amerikalılara devlet yardımını artırıyor ve bu daha çok gıda bankacılığı üzerinden gerçekleştiriliyor. Ama bir taraftan salgında fırsatçıların hem tüketicileri hem de üreticileri sıkıŐtırdıęı yönünde eleŐtiriler ortaya çıkarken, öte yandan devlet sübvansiyonlarının yeterli olmadığı yönünde eleŐtiriler var.

HİNDİSTAN

Yetersiz beslenen en büyük nfuslardan birine sahip olan Hindistan, tarım ve ticarete yeniden Őekil verirken, aynı zamanda daha fazla gıda yardım politikalarına yöneliyor. Başbakan Narendra Modi hkmeti, 20,4 milyon ton ücretsiz pirinç ve buğday dağıtırken, potansiyel olarak 800 milyondan fazla kiŐiye ulaşmak için tahıl sübvansiyonlarına ekstra 9.1 milyar dolar harcıyor.

Hindistan ayrıca küresel tarım emtia fiyatlarındaki ani artıŐlara karşı hamle olarak palm yağı, soya fasulyesi ve ayçiçek yağı ile mercimek ithalatında gümrük vergilerini düşürdü.

SURİYE

Azalan döviz rezervleri de bazı ülkelerin tarım ve gıda ürünleri ithal etme kabiliyetini ya sınırladı ya da engelledi.

Buğday rekoltesi düşen Suriye'de halkın ekmeğe erişim krizi çıkınca buğday ithalatını güvence altına almak adına Suriye Ekonomi ve Dış Ticaret Bakanlığı'ndan Ağustos ortasında bir hamle geldi.

Azalan döviz rezervlerini korumak için ticari rasyonalizasyon planının bir parçası olarak 20'den fazla ürün ithalatına altı aylık bir yasak getiren Suriye'nin kısıtlama

listesinde peynirden kaju fıstığına, kuru üzüm ve cevizden metal boru, klima, seramik ve cep telefonuna kadar farklı ürün çeşitleri yer alıyor.

Özetle Suriye'nin ithalat yasağı, gıda güvencesi endişelerini yansıtıyor.

ARJANTİN & BOLİVYA & KAZAKİSTAN

Arjantin ve Bolivya, yulaf, çavdar ve yem ihracatını yasaklayan ve yemlik buğday için kotalar ekleyen kuraklığın vurduğu Kazakistan gibi fiyatları kontrol **altında** tutmak için sığır eti ihracatına kısıtlama getirdi.

Dünyanın en büyük beşinci sığır eti ihracatçısı konumundaki Arjantin, artan yerel gıda fiyatlarını kontrol altına almak için sığır eti ihracatına getirilen yasağı Ekim ayının sonuna kadar uzattı.

RUSYA

Dünyanın en büyük tahıl ihracatçısı konumundaki Rusya da gıda enflasyonundan nasibini alan bir başka ülke. Yerel buğday fiyatları, Rus çiftçi ve tüccarlar satmak konusunda isteksiz olduklarından, Ağustos ayında tipik olarak yılın bu zamanında görülmeven seviyelere sıçradı.

İçeride gıda fiyatlarını kontrol altına almak adına buğday, arpa, mısır gibi ürünlerin ihracatına yönelik vergileri düzenleyen ve haftalık bazda değiştiren Rusya'nın aldığı önlemler gıda enflasyonunu düşürmeye pek de yardımcı olmadı ve beş yılın zirvesi görüldü.

Ülkeler bazında örnekleri çoğaltmak mümkün...

Brezilya, Meksika, Kolombiya ve Peru gibi diğer ülkelerde de durum çok farklı değil.

Brezilya'nın enflasyonu Ağustos ayında yüksek gıda ve enerji fiyatları nedeniyle yükseldi. Kuraklık başta olmak üzere olumsuz iklim koşullarının vurduğu Brezilya, tüketici fiyatlarında son yirmi yılın en büyük sıçramasını gerçekleştirdi.

The Guardian'ın önceki günkü haberinde de İngiltere'de gıda fiyatlarındaki artışla birlikte rekor seviyeye ulaşan Ağustos enflasyonu haberi vardı.

Cezayir'de buğday kıtlığı nedeniyle bir meydan okuma eylemiyle bazı fırıncılar sübvansiyonlu ekmek fiyatlarını artırırken, bazıları da ekmeğin gramajını düşürdü.

EN ÇOK DAR GELİRLİ KESİMLER ETKİLENİYOR

Tahmin edeceğimiz üzere bu sorun, gıda maliyetinin hanehalkı harcamalarının daha büyük bir bölümünü oluşturduğu gelişmekte olan ekonomilerde ve krizden etkilenen ülkelerde daha akut.

Washington merkezli düşünce kuruluşu Peterson Institute for International Economics'in kıdemli uzmanı Cullen Hendrix, "Hükümetler daha düşük tüketici fiyatlarına destek amacıyla bir süreliğine müdahale ve taahhütte bulunabilir. Ancak bunu sonsuza dek yapamazlar" diyor.

İngiltere'de Warwick Üniversitesi'nin küresel sürdürülebilir kalkınma dalında kıdemli öğretim üyesi Alastair Smith, "Şimdi gıda maliyetlerini karşılayabilmek, Orta Doğu'da 2011 yılında meydana gelen ve Tunus, Libya ve Mısır liderlerinin devrilmesine yol açan protestolar sırasındakinden daha zor" dedi ve gıdanın bugün modern yazılı tarihin büyük bölümüne kıyasla daha pahalı olduğunu sözlerine ekliyor.

Özetle, gıda enflasyonu meselesi küresel manada bir süre daha bizimle olacak. Ve kronik sorunlarını bir türlü çözemeyen, gerekli olan yapısal reformlara karşı ayak direten ve palyatif önlemlerle günü kurtarmaya çalışan Türkiye gibi ülkeler bu durumdan çok daha fazla olumsuz etkilenecek.

Merkez faiz indirirse bu en çok kimin işine yarar?

Alaattin AKTAŞ

20 Eylül 2021 Pazartesi

✓ "Manşet enflasyon değil, çekirdek dikkate alınmalı" diyerek faiz indiriminin yerini yaptık, perşembeyi bekliyoruz. Peki faiz indirilirse, hemen ertesi gün kimler kar etmeye başlar dersiniz? Yok yok, yanlış yazmadık, zarar değil, kar! Çünkü faiz inerse elinde kağıt bulunanlar kar eder ve en kazançlı çıkacak kesim de bankalar olur.

Başlıktaki soruyu aslında biraz daha uzatmak gerekir ama orada yerimiz sınırlı. Soru aslında şöyle olmalı:

"Merkez Bankası faiz indirirse bu en çok kimin ya da kimlerin ve hangi zaman diliminde işine yarar?"

Öyle ya, faiz indiriminden hemen ertesi gün yararlanacaklar da vardır; kalıcı olabildiği takdirde bu indirimden aylar, yıllar sonra yararlanacaklar da...

Sorunun ikinci bölümünün yanıtı açık. Faiz indirimi uzun vadede hiç kuşku yok ki Türkiye'nin yararına olacaktır. Hazine'nin borç yükü azalacak, böylece bütçeden vatandaşa doğrudan ve dolaylı katkı olanağı artacaktır. Borç azaldıkça kamu çalışanlarına daha çok zam yapmak mümkün hale gelecek, zaman içinde vergi oranları aşağı çekilebilecektir. Ama bunlar, Merkez Bankası faizi indirince öyle üç beş ay içinde olabilecek gelişmeler elbette değildir.

Üç beş ay içinde sağlanacak gelişmeler de var. Bankalar daha düşük faizle kredi kullanılabilecek, işler açılacak, tüketim artacak ve piyasa canlanacaktır.

Ama bizim başlıktaki sorumuz, kısa vade yönüyle doğabilecek etkileri ve bu etkilerin kimlere nasıl yansıtacağını irdelemeye dönük.

ŞU MEŞHUR FAİZ LOBİSİNİ GÖREN, DUYAN, BİLEN VAR MI?

Hani her sıkıştığımızda ve bir düşman yaratmamız gerektiğini düşündüğümüzde öne çıkardığımız, en azından çıkarmaya çalıştığımız kavramlar var ya, bunlardan biri de kuşkusuz “faiz lobisi”.

Yakındır; yine faiz lobisini duymamız... Bu lobinin nelerin peşinde olduğunu okumamız... Söylenecek de bellidir: “Bu lobi yine faizi artırmak istiyor ama oyunlarını bozduk!”

Yani ne yapmış olabiliriz; muhtemelen faizi düşürmüştür, en azından artışa ayak direyip oranı sabit tutmuşuzdur.

Eylül toplantısında ne karar alındığını perşembe günü göreceğiz zaten. “Oyunu bozmak” faizi indirmekle mi sağlanacak, yoksa sabit tutmakla mı, birkaç güne belli olacak.

Peki faiz değiştirildiğinde, bugünlerde de indirim daha çok konuşulduğuna göre indirildiğinde bundan hemen yararlı çıkacaklar kimlerdir. Bunu bilebilmek için öncelikle Hazine'nin kimlere ne kadar borçlu olduğunu iyi incelemek gerekiyor.

Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerine göre iç borç stoku temmuz ayı itibarıyla 1.3 trilyon lira düzeyinde. Bu tutarın 1.24 trilyonu yurtiçi yerleşiklere, 57 milyarı da yurtdışı yerleşiklere ya da kısaca yabancılara.

1.24 trilyonluk borcun da tam 901 milyar lirası bankacılık kesimine.

Merkez Bankası faiz düşürdüğünde bankaların daha ucuz kaynak toplayıp daha çok kredi açması ve buradan kar etmesi bir yana asıl kar ellerinde bulunan 901 milyar liralık kamu kağıdından gelecek.

Faiz düşünce karlı çıkmak... Çelişki gibi mi görünüyor, tam tersi...

“FAİZ LOBİSİ” FAİZ İNSİN DİYE EL OVUŞTURUR

Hazine'nin iç borçlanma kağıtlarının nasıl satıldığını bilmek gerekir. İç borçlanma kağıtları ağırlıklı olarak iskontolu ihraç edilir. Yani vade bitimindeki fiyat sabittir, 100 liradır ve satış günündeki faize göre iskontolu fiyat uygulanır.

Örneğin satış gününde faiz yüzde 25 ise, 100 liralık bir kağıdın fiyatı (100/1.25) 80 liradır. Faizin sabit kaldığını varsayarsak, bugün 80 liraya ihraç edilen kağıdın fiyatı gün gün artar ve bir yıl sonra 100 liraya ulaşır.

Ama bu bir yıl içinde faiz hızlı iniş ve çıkış gösterebilir. Faiz ister siyasi tercihlerle, ister başka etkenlerin devreye girmesiyle örneğin bir anda yüzde 20'ye inerse ne olur? Bir gün önce 80 liraya ihraç edilen kağıdın fiyatı, artık (100/1.20) 83 liraya çıkmıştır.

20.09.2021

Yani yüzde 25 faizle kağıt alan, faiz yüzde 20'ye düşünce zarar bir yana bir günde kayda değer bir kar etmiştir.

Ya tersi olsaydı; faiz yüzde 25'ten yüzde 30'a çıksaydı... O zaman da 80 liralık kağıdın fiyatı (100/1.30) 77 liraya gerileyecekti.

80 liraya alınan kağıt, faiz düşerse bir anda 83 liraya çıkıyor; faiz yükselirse 77 liraya iniyor.

Söyler misiniz, elinde kağıt bulunanlar faizin yükselmesini mi ister, düşmesini mi?

BANKALAR O GÜNÜ BAYRAM İLAN EDEBİLİR

Bir dönem yurtiçindeki en büyük "ekonomik düşman" bankalardı. Zamanı gelir yine ısıtırız bunu ama en azından şimdilik unuttuğumuz bir durum bu.

Reel sektördeki herhangi bir fabrikanın çok kar etmesini kimse umursamaz da, bankaların karı yüksek geldi mi homurdanmalar başlar, "Bankalar bu kadar kâr etmese olmaz mı" diye.

Bir bankanın zor duruma düşmesinin, hangi işkolu olursa olsun reel sektörden bir işletmenin zor duruma düşmesinden çok ama çok farklı olduğunu sanırsanız yeni yeni idrak ediyoruz.

Şimdi faizi düşürmeye hazırlanıyor gibiyiz ya... Politika faizi için manşet enflasyonu değil, çekirdek enflasyonu gözetmemiz gerekir diyerek bunun altyapısını hazırlama gayreti içine girdik ya...

Peki Merkez Bankası perşembe günü politika faizini yüzde 19'dan aşağı çeker; örneğin yarım puan ya da bir puan indirirse bu en çok kimin işine yarayacak dersiniz?

Bağlantıyı çoktan kurduğunuza eminim. Tabii ki bankaların... Ellerinde tam 901 milyar liralık kamu kağıdı bulunan bankaların...

Dolayısıyla faiz düşürüldüğünde kurda aşırı bir yükselme olmazsa bankalar o günü bayram ilan eder.

Şu durumda genellikle faizi artırmak için lobi yapmakla suçlanan bankalar aslında indirim için gün mü sayıyor? Ve yine şu durumda faizi biraz da zorlama bir şekilde aşağı çekmeye çalışanlar bir dönem hedef tahtasına oturttukları bankalara omuz mu vermiş oluyor?

YABANCILAR FAİZ İNDİRİMİ Mİ BEKLIYOR?

Yabancı yatırımcıların elindeki iç borçlanma kağıtlarının tutarı temmuz ayı itibarıyla yalnızca 57 milyar lira düzeyinde ve yabancıların stoktaki payı yüzde 4.4'e kadar inmiş durumda.

Yabancıların iç borç stokundaki payı bir ara yüzde 20'lerde seyrediyordu. Dolayısıyla "faiz lobisi" yakıştırmaları artık yabancıların üstünde pek durmuyor. Varsa öyle bir lobi, o da bankalarımız...

Ancak yabancı yatırımcıların son dört haftadaki alımları dikkat çekiyor. Merkez Bankası verilerine göre yabancılar 13 Ağustos-10 Eylül döneminde 639 milyon dolarlık iç borçlanma senedi aldı. Bu alımın 325 milyon dolarlık kısmı 3-10 Eylül arasında gerçekleşti.

Acaba yabancılar da faizin düşeceğine ve aldıkları kağıtları şimdiki fiyatın üstünde bir değere satmaya mı oynuyor?

YARDIM İSTEYEN ESKİ HAZİNECİNİN ŞİMDİ DE BİR SORUSU VAR

✓ **Eski Hazineciden can alıcı bir soru: "Madem elinizde yüzde 0.5 faizli IMF kaynaklı bir imkan var, neden bunu kullanmadınız da yüzde 6 dolayında faizle 2.25 milyar dolarlık yeni dış borçlanmaya gittiniz?"**

Köşemizde 17 Eylül'de "Eski Hazinecinin yardım çağrısı" başlıklı bir yazıya yer verdik. Yazımızda, uzun yıllar Hazine'de görev yapmış bir bürokratin Hazine'nin nakit dengesi kasa değişimindeki artışın ilk sekiz ayda Hazine kayıtlarında 71 milyar, Merkez Bankası kayıtlarında 151 milyar lira olarak görünmesine dönük sorusunu gündeme getirdik. Bu yazı üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığı bir açıklama yaptı.

Bakanlık açıklamasında "Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Hazine gerçekleştirmeleri ve TCMB tarafından yayınlanan kamu mevduatı verilerinin derlenmesinde metodolojik farklılıklar bulunmaktadır" denilerek bu farklılıklar sıralandı. Bu konudaki detaylı [haber](#), Dünya'da 18 Eylül'de yer aldı.

Peki 80 milyar liralık bu farklılığı belirleyip gündeme getiren eski Hazine çalışanı acaba açıklamayla ilgili olarak ne düşünüyor. Eski Hazineci hem açıklamayı değerlendirdi, hem de can alıcı bir soruyu gündeme getirdi. Kulak verelim:

"Açıklamada, TCMB hesaplarının toplamı gösterdiğine değiniliyor. Diğer bir deyimle, Hazine'nin kendi hesabı ile diğer kamu kuruluşlarının hesabı arasında farklar olduğu ima ediliyor. Bu konudaki veriler şeffaf olmadığı için, kamu kurumlarının paralarının çoğunluğunun kamu bankalarında tutulduğunu sadece tahmin edebiliriz. Bu vesileyle, Tek Hazine Kurumlar Hesabının ne kadarının TCMB'de, ne kadarının kamu bankalarında tutulduğu bilgisinin de kamuoyu ile paylaşılmasının, şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından büyük yararı olacağı düşünülmektedir.

SDR hesaplarına gelince... IMF Özel Çekme Hakkı (SDR), dış şoklardan korunmak amacıyla, TCMB rezervlerini desteklemek için tahsis edilen bir kaynaktır. Sadece dış borç ödemelerinde kullanılabilir. Türk Lirasına çevrilip bütçe finansmanı veya başka amaçlarla kullanılamaz. Kullanılmadığı sürece TCMB hesaplarında (rezervlerde) görünmesi gerekir. Kullanımına karar verildiğinde, Hazine'nin IMF'ye borcu olarak,

dış borç kullanımlarında gösterilir. Vadesi gelince, Hazine tarafından IMF'ye geri ödenir.

Bu bağlamda SDR'ların Hazine nakit dengesinde gösterilmemesi normaldir. Ancak, SDR'ların TCMB'deki Hazine hesaplarında 'kullanılabilir imkan' olarak gösterilmek suretiyle hesabın nakit girişinden daha yüksek görünmesinin sağlanması, ekonomik anlamda, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur."

Ve o can alıcı soru

Dedik ya eski Hazine çalışanı şimdi de önemli bir soruyu gündeme getirdi, diye...
Buyurun işte o soru:

"Hazine, ağustos sonunda yıllık faizi yalnızca yüzde 0.5 olan böyle bir kullanılabilir imkana sahip olduğunu söylüyor, değil mi... Tartışmasız çok iyi bir imkan bu. Şimdi sormak gerekmez mi? 'Elinde böyle bir imkanı olan, yüzde 0.5 faizli bir imkanı olan Hazine, 13 Eylül 2021 tarihinde neden yüzde 5.7-6.5 gibi yüksek faizle 2.25 milyar dolar yeni dış borçlanmaya gider?' Keşke Bakanlık, böylesine yüksek faizle, böylesine yüklü tutarda yeni dış borç alma nedenini de açıklamasına ekleseydi, bu şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından çok yararlı olurdu."

Abdulkadir Selvi

Erken seçim tahminlerini etkileyecek söylenti

20 Eylül 2021

AK Parti ve MHP'nin üzerinde çalıştığı seçim ve siyasi partiler yasasıyla ilgili siyasi kulislere bir söylenti dolaşiyor. Aslında söylentiden öte, taktik bir manevra olabilir. Erken seçim tartışmalarına ışık tutması açısından bu söylentiye dikkate aldım.

Aslında seçim ve siyasi partiler yasasıyla ilgili çalışmanın ana iskeleti ortaya çıktı. AK Parti ve MHP arasında bir iki maddenin üzerinde çalışılacak. Onlar da öyle aşılmayacak sorunlar olarak görünmüyor. Çünkü **Erdoğan** ve **Bahçeli**'nin “**Önemli olan ittifak**” diye kesin talimatı var. İki lider, ittifak ortakları arasında krize neden olacak bir iş istemiyorlar. Şimdi gelelim kulislere konuşulan konuya. Anayasa'nın 67. maddesine göre seçim yasasında yapılacak değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içerisinde yapılacak olan seçimlerde uygulanamıyor. O yüzden seçim yasasının çıkacağı tarih aynı zamanda erken seçim olup olmayacağını da gösterecek diyorum.

MUHALEFETİN ERKEN SEÇİM TAHMİNİ

Muhalefet bir süredir erken seçim diye bastırıyor. **Erdoğan** ve **Bahçeli** ise seçimlerin normal zamanı olan 2023 yılında yapılacağını açıklıyorlar. Muhalefetin bir bölümü 2021 yılında erken seçim bekliyordu. Hatta bir kısmı **Ali Babacan** ve **Ahmet Davutoğlu**'nun partisi seçimlere girme yeterliliğini elde etmeden bir baskın seçim beklentisi içindeydi. Hepsi boş çıktı. Çünkü AK Parti'de öyle bir hava yoktu. Şimdi ise muhalefet 2022 Kasım'ı işaret etmeye başladı. Hatta **Meral Akşener**, 2021 yılı haziranında erken seçim tahmininde yanıldığını belirtip, tahminini 2022 olarak revize etti. **Kılıçdaroğlu**'nun da beklentisi o yönde.

İŞTE O SÖYLENTİ

Muhalefetin 2022 yılı kasım-aralık beklentisi daha çok iktidarın seçim yasasını ekimde Meclis'e sunup, en geç kasım ayında çıkarmasına dayanıyor. Kasımda çıkarsa üzerine 1 yıl koy, 2022 yılı kasım ayı demektir.

Meclis kapalı, 1 Ekim'de açılacak ancak Meclis kulislere yavaş yavaş hareketlenmeye başladı. Orada konuşulanlara göre Cumhur İttifakı seçim yasasında yapılacak olan değişiklikleri Meclis'e sunma konusunda aceleci olmayacak. Kasım sonu itibarıyla Meclis'te bütçe görüşmeleri başlayacak. Aralık ayında devam edecek. Seçim yasasındaki değişiklikler bütçe görüşmelerinden sonra Meclis'e sunulursa 2021 yılı içinde Meclis'ten geçme şansı kalmıyor. Bütçeden sonra Meclis tatile giriyor. O zaman 2022 yılına girilecek. 2022 yılının başlarında seçim yasasının Meclis'ten geçmesi ise seçimlerin 2023 yılı ilk üç ayında yapılmayacağı anlamına geliyor. Zaten ondan sonra haziran ayında seçim var, birkaç ay öne alınır mı bilmem ama alınsa dahi o erken seçim olmaz.

ERDOĞAN VE BAHÇELİ KARARLAŞTIRACAK

Seçim ve siyasi partiler yasası üzerindeki çalışmaları AK Parti'de **Hayati Yazıcı**, MHP'de ise **Feti Yıldız** yürütüyor. Ama son değişikliklere **Erdoğan** ve **Bahçeli** birlikte karar verecekler. Ancak iki lider sadece değişiklikleri değil, takvimi de belirleyecekler. İki lider erken seçim tartışmalarının önünü kesmek için böyle bir takvim düzenlemesine giderlerse kulislere konuşulanlar doğru çıkar. Bu durumda iktidara da muhalefete de 2023 yılında yapılacak olan seçimlere hazırlanmak düşer.

NE GETİRİYOR?

İsterseniz çok kısa olarak seçim ve siyasi partiler yasası üzerinde değişiklikleri paylaşayım.

1) **Erdoğan** ve **Bahçeli**'nin açıklamaları üzerine seçim barajı yüzde 7 olarak belirlendi. Gönüllerde yatan yüzde 5 barajı böylece liderlere takılmış oldu. Liderler futbol deyimıyla VAR'a gidip yeniden değerlendirir mi, bilmem.

2) İttifak içi baraj konusu ise belirsizliğini koruyor.

3) Seçimlere girmek için gereken Meclis'te grubu bulunma şartı ise kaldırılıyor.

4) Dar bölge hiç gündemde olmadı. Daraltılmış bölgeye ise MHP'nin itirazları var. O nedenle mevcut duruma göre seçimlere gidilmesi bekleniyor.

Ama ben daha çok seçim yasasının çıkışının önümüzdeki yıla bırakılıp bırakılmayacağıyla ilgiliyim. Çünkü erken seçim tartışmalarının seyrini değiştirecek bir hamle olacak. Kendi kulisimi kendim merak eder oldum.

KARAMOLLAOĞLU'NUN CUMHURBAŞKANI ADAYI

SAADET Partisi Genel Başkanı **Temel Karamollaoğlu** hafife alınmayacak bir siyasetçi olduğunu gösterdi.

Milli Görüş hareketinde **Oğuzhan Asiltürk** birine git dediyse onun işi zordur. Ama **Temel Karamollaoğlu** çetin ceviz çıktı. **Oğuzhan Asiltürk**'ün salvolarına rağmen gücünü koruyor. Ama bu yazıda Saadet cephesindeki gelişmeleri yazmayacağım. Sadece **Temel Karamollaoğlu**'nun beklenenden güçlü bir lider olduğuna dikkat çekmek istedim.

KILIÇDAROĞLU VE AKŞENER'E KIRMIZI KART

Temel Karamollaoğlu, geçen hafta Sözcü'den **Ruhat Mengi**'ye cumhurbaşkanı adaylığı konusunda çok stratejik bir açıklama yaptı. “**Kılıçdaroğlu aday olabilir ama ancak olduğu takdirde belli kesimlerden bir tepki de gelebilir. Meral Hanım da aday olabilir, ona karşı da başka kesimlerden tepki gelebilir**” dedi. Bu kibarca **Kılıçdaroğlu** ve **Akşener**'e aday olmayın demektir. Siz aday olursanız partili seçmenleriniz ve Millet İttifakı'nın bir bölümü oy verir ama Türkiye'nin genelinden oy alamazsınız demektir.

KARAMOLLAOĞLU'NUN ADAYI

Temel Karamollaoğlu iki lidere siz aday olmayın mesajını verdi. Ama asıl mesaj bu cümlelerin devamındaydı. **Karamollaoğlu**, “**Milletin teveccühünü alması lazım. Artık partici bir yaklaşımla Millet İttifakı bir aday belirleyemez. Bu ülkede AK Parti'nin ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin dışında herkesi kucaklayabilecek bir adayın bulunması zor değildir, mutlaka bulunur**” dedi.

Karamollaoğlu'nun açıklamasının püf noktası burası. Saadet Partisi lideri, bir cumhurbaşkanı adaylığı profili çiziyor. Bir aday tarifi yapıyor. Bu profilde **Kılıçdaroğlu** ve **Akşener** yok. Herkesi kucaklayabilecek ve herkesin de kucaklayabileceği bir adaydan söz ediyor. **Temel Karamollaoğlu** geçen seçimde **Abdullah Gül**'ün ortak adaylığı için mekik diplomasisini yürütmüştü ama başarılı olamamıştı.

Bu kez de **Abdullah Gül** isminde ısrar edeceğini zannetmiyorum. Ama **Temel Karamollaoğlu** bir aday profili çizdiğine göre kafasında bir isim var demektir. Bir değil, benzer özellikleri taşıyan bir-iki isim olduğu söyleniyor.

ÜÇÜNCÜ İSİM Mİ?

Temel Karamollaoğlu'nun bu hamlesiyle üçüncü isim konusu yeniden denkleme girdi. Ama bu isim kim? **Ekrem İmamoğlu** ve **Mansur Yavaş** isimleri bu tarife girer mi, yoksa ismi yıpranmasın diye bir kenarda bekletilenler mi var? Neden olmasın... Bir kısmı HDP davasını o gözle takip ediyor.

Eski Merkez Bankası Başkanı Ağbal'dan PPK öncesi sürpriz tweet

Eski Merkez Bankası Başkanı Naci Ağbal, görevden alınmadan önce 5 Mart'ta kaleme aldığı "Kalıcı fiyat istikrarı için kararlı ve öngörülebilir para politikasının önemi" başlıklı yazısını tweet attı.

Eski Merkez Bankası Başkanı Naci Ağbal, bu haftaki Para Politikası Kurulu toplantısı öncesinde bir tweet atarak başkanlığı dönemindeki bir yazısını paylaştı.

Merkez'in Güncesi'ndeki "Kalıcı fiyat istikrarı için kararlı ve öngörülebilir para politikasının önemi" başlıklı yazısını tweet atan Ağbal, yazıyı görevden alınmadan önce 5 Mart'ta kaleme almıştı.

Kalıcı fiyat istikrarının, ekonomiye inanan, güvenen insanları koruyacağını; TL'yi hak ettiği değere kavuşturacağını ve bunun sonucunda da herkesin geleceğe güvenle bakacağını kaleme alan Ağbal, hem attığı para politikası adımlarını gerekçelendirmiş hem de güven odaklı para politikası aracılığıyla fiyat istikrarına ulaşma yolunda emin adımlar atmaya devam edeceklerini vurgulamıştı.

İşte Ağbal'ın 5 Mart'ta kaleme aldığı yazı...

Toplumu bir arada tutan yegâne unsur olan güven; güçlü bir ekonominin de temelini oluşturur. Güven duyulan bir ekonomide beklentiler iyileşir, yatırım ve istihdam artar, toplum refaha kavuşur.

Güven, ekonomi yönetiminin temel kurumlarından biri olan merkez bankaları için de büyük önem taşır. Para politikasına güven duyulduğunda daha etkin olur, beklentileri iyileştirme gücü artar. Bu çerçevede, bir merkez bankasının amacına ulaşmak için atması gereken ilk adım ekonomik aktörlerin para politikasına güvenmesini sağlamaktır. Görevini başarıyla yerine getiren bir merkez bankası istikrarlı ve üretken bir ekonominin kapısını açar. Kısacası güven veren, fiyat istikrarına odaklanan bir para politikası uzun vadede toplumsal refahın anahtarlarından biridir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olarak bizim en önemli önceliğimiz, temel görevimiz olan fiyat istikrarını sağlamak ve bunu kalıcı hale getirmek. Güven veren bir para politikası uygulayarak bu amaca ulaşmak için tüm gücümüzle çalışıyoruz ve çalışmaya devam edeceğiz. Çünkü kalıcı fiyat istikrarı; sürdürülebilir büyüme için, toplumun refahı için, daha adil gelir dağılımı için ve daha fazla istihdam için bir ön koşuldur. Amacımıza ulaştığımızda paramız hak ettiği değere kavuşacak; üretenler, emek verenler, ekonomiye can verenler kazanacak. Böylece, geleceğe güvenle baktığımız, daha çok ürettiğimiz, daha çok kazandığımız, güçlü ve istikrarlı ekonomiyi tam anlamıyla pekiştirmiş olacağız.

Güven veren bir para politikasının, kalıcı fiyat istikrarını ve uzun vadede müreffeh bir ekonomiyi beraberinde getireceğine inanarak yeni bir yola çıktık. Kasım ayı başından itibaren para politikasında güven inşa etmeyi amaçlayan bir paradigma değişimine gittik. Merkez Bankası Başkanlığına geldiğim günden bu yana attığımız tüm adımlar, para politikasındaki bu paradigma değişimini desteklemek ve güven tesis etmek amacıyla atıldı. Tüm bu adımlarla tek bir amaca ulaşmayı hedefliyoruz: Kalıcı fiyat istikrarı.

Bu hedef doğrultusunda bugüne kadar pek çok önemli adım attık.

Yolumuza öncelikle fiyat istikrarı amacına ve enflasyon hedeflemesi rejimine bağlılığımızı vurgulayarak başladık. Para politikasında, şeffaflık, hesap verebilirlik ve öngörülebilirlik ilkeleri çerçevesinde iletişimi güçlendirme taahhüdünü verdik.

Ardından Kasım¹ ve Aralık² ayında aldığımız kararlarla enflasyona yönelik riskler nedeniyle güçlü bir parasal sıkılaştırma yaptık. Bunu yaparken, para politikasında daha sade bir operasyonel çerçeveye geçtik ve tüm fonlamanın temel politika aracı olan bir hafta vadeli repo faiz oranı üzerinden yapılacağını kamuoyuna duyurduk. Bununla beraber zorunlu karşılık sisteminde de daha sade bir yapıya geçtik³.

Ocak ayında sıkı parasal duruşumuzu korurken bu duruşun uzun bir müddet sürdürüleceğini ve gerekirse ilave faiz artışı yapılabileceğini belirterek sözle yönlendirmede bulunduk. Bu süreçte yaptığımız açıklamalarda ise mevcut enflasyon riskleri karşısında bu yıl içinde faiz indirimini uzun bir süre gündeme almamızın mümkün görünmediğini belirterek sözle yönlendirmemizi belirgin bir şekilde güçlendirdik.

Bu dönemde ayrıca, şeffaflık, hesap verebilirlik ve öngörülebilirlik ilkeleri çerçevesinde adımlar attık. Örneğin, Ocak ayının başından itibaren swap verilerini internet sitemizde yayımlamaya başladık. Şeffaflığı artırma yolundaki bu hamlemizi Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi tablosunu haftalık olarak yayımlamaya başlayarak devam ettirdik. Ayrıca, para politikasının tepki fonksiyonunu hangi koşullarda, ne yönde, hangi stratejik ölçütler ve göstergeleri esas alarak uygulayacağımızı da kamuoyu ile açık ve net bir şekilde paylaştık. Bu kapsamda yüzde 5 enflasyon hedefine ulaşana kadar gerçekleşen/beklenen enflasyon oranı patikası ile para politikası faiz oranı patikası arasındaki düzeyi güçlü bir dezenflasyonist denge gözeterek oluşturacağımızı ve bu dengeyi sürekli koruyacağımızı ifade ettik⁴.

Serbest döviz kuru rejimine bağlılığımızı teyit ettik. Kurların düzeyini ya da yönünü belirleme amaçlı döviz alım ya da satım işlemi yapmayacağımızı duyurduk⁵.

Önümüzdeki dönemde de güven odaklı para politikası aracılığıyla fiyat istikrarına ulaşma yolunda emin adımlar atmaya devam edeceğiz.

2021 yılı sonunda enflasyonun yüzde 9,4 seviyesine düşmesini hedefliyoruz; ancak bu konudaki risklerin de farkındayız. Bu nedenle sıkı para politikamızı sürdürürken bir yandan da tüm paydaşlarımızı içeren etkin bir iletişim yaklaşımı ile politikalarımızın etkisini artırmayı hedefleyeceğiz. Para politikasındaki sıkı duruşu, yüzde 5 hedefini elde edene kadar sürdüreceğiz. Hedefe ulaşmakla da yetinmeyecek, enflasyonda bu seviyenin kalıcılığını sağlamak için gerekeni yapacağız. Özetle, bu stratejimizin geçici değil, orta vadeli bir strateji olduğunu ve hedeflerimize ulaşana kadar kararlılıkla uygulanacağını altını çizmek isteriz.

Sermaye girişlerinin istikrarlı ve güçlü bir hale gelmesi, yurt içi yerleşiklerin dolarizasyon eğiliminin tersine dönmesi ile birlikte döviz alım ihaleleri yoluyla rezervlerimizi artıracacağız. Şartlar oluştuğunda, buna yönelik planımızı da açık ve şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşacağız.

Merkez Bankası olarak her ne kadar kararlı olsak da bu konuda toplumun her kesiminin desteğine ihtiyacımız var. Bu zorlu yolculuğumuzda tüm paydaşlarla eş güdümlü çalışmak bize önemli katkı sağlayacaktır.

Mali disiplinin kararlı bir şekilde sürdürülmesi büyük önem taşırken, hukuk ve ekonomi alanındaki yapısal reformların da beklentiler yoluyla dezenflasyona destek vereceğini düşünüyoruz.

Diğer yandan, dezenflasyon sürecine genel kamuoyunun vereceği desteğin de önemli olduğunu düşünüyoruz. Toplumda fiyat istikrarı bilincinin oluşması bizim için çok kritik. İş dünyası temsilcileri, sivil toplum örgütleri, ekonomistler, akademisyenler gibi paydaşlarımızla iletişimimizi artırarak toplumda fiyat istikrarı bilinci oluşmasına gayret ediyoruz. Bu çerçevede, son dönemde iş dünyası temsilcilerinin yaptıkları destek açıklamalarını çok önemsiyoruz.

Yakın dönemde iletişim politikasının öncelikli hedeflerinden biri, fiyat istikrarının öneminin ve bu doğrultuda uygulanan politikaların tüm paydaşlara anlatılması ve enflasyonla mücadele konusunda toplumsal bir farkındalık yaratılması olacak. Bu kapsamda tüm iletişim araçlarını bütüncül bir yaklaşımla kullanacağımız ve tüm paydaşlara ulaşan kapsamlı bir iletişim planı hazırlıyoruz.

Cumhuriyetimizin yüzüncü yılı olan 2023'te yüzde 5 enflasyon hedefimize ulaşmak için toplumun her bir ferдинin bizlere desteği çok önemli.

Bundan sonra da Merkez Bankası uygulamakta olduğu doğru politikaları devam ettirerek tüm ekonomik aktörlerin güvenini kazanmak için çalışacak, böylece kalıcı fiyat istikrarını sağlayarak toplumsal refaha eşsiz bir katkı sağlayacak.

Kalıcı fiyat istikrarı, ekonomimize inanan, güvenen insanları koruyacak; paramızı hak ettiği değere kavuşturacak ve bunun sonucunda da hepimiz geleceğe güvenle bakacağız. Bunu başaracağımıza inanıyorum.

İbrahim Kahveci

Reisi devirme planı!

"Adaletle yürüdüğü sürece, halkının hizmetinde olduğu sürece bize destek verin. Ama biz istikametten saptığımız zaman, **sakin ha... bize destek vermeyin**. Çünkü biz halkımızı liderlerin kulları olarak görmüyoruz. Böyle birşeyi de kabul etmiyoruz. Sadece fikrin, düşüncenin, **ilkenin peşinde olması lazım** insanın. Futbol takımı tutar gibi siyasi parti tutamayız. Bu alışkanlıkları bir defa bırakmamız lazım."

Recep Tayyip Erdoğan.

***

Hukukun Üstünlüğü Endeksi: Türkiye 126 ülke arasında 109'uncu sırada. Ülkelerin buldukları coğrafi bölgelere göre kategorize edildiği endekste Türkiye, Doğu Avrupa ve Orta Asya grubundaki 13 ülke arasında geçen yıl gibi bu yıl da sonuncu sırada yer aldı. (2019)

Hukukun üstünlüğünü ölçen 'Dünya Adalet Projesi (WJP)' Hukukun Üstünlüğü Endeksi 2020 raporu yayımlandı. Hukukun üstünlüğü endeksi 2020 raporunda Türkiye, birçok Afrika ülkesinin de gerisinde kalarak, 0.43 endeks puanı ile 128 ülke arasında 107. sırada yer aldı.(2020)

***

"Şer ittifakından zam kumpası": Ak Parti hükümetinin pandemiyle mücadele başarısını, savunma sanayindeki baş döndürücü atılımlarını, gündelik hayatımıza kolaylıklar sağlayan olağanüstü yatırımlarını ve üretim odaklı büyüme oranlarını itibarsızlaştırmak isteyen bir el piyasanın ayarları ile oynuyor. -Yeni Akit (Dün).

***

TÜİK - 'Tüketici Fiyat Verilerine' göre her 100 liramızın 25,94 lirasını gıdaya harcıyoruz. Ağustos ayı itibariyle ülkemizde toplam ortalama fiyat artışı %19,25.

Lakin **tüketicide (raf) sadece gıda fiyatları %29,82 oranında artış göstermiş.**

Alt gruplara baktığımızda ise, ekmek ve tahıllar %23,62, et fiyatları %30,15, süt, peynir ve yumurta fiyatları %34,10, katı ve sıvı yağlar %47,15, sebze %36,01 ve meyve fiyatları da %26,08 yükseliş yaşamış.

TÜİK - 'Üretici Fiyat Verilerine' göre ise toplam fiyat artışı %45,52. Ama biz burada yine gıdaya bakıyoruz. Üretici sektöründe gıda fiyat artışı %39,20.

Şimdi ise alt sektörler bakalım:

-Korunmuş et ve et ürünleri %50,29

-Meyve ve sebzeler, işlenmiş ve korunmuş %16,99

-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar %68,59

-Süt ürünleri %31,99

-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünler %36,20

Evet, durum fabrikada ve rafta fiyatların patladığını gösteriyor. Unutmayalım ki, üreticilerde artışlar raf fiyatına göre 10 puan daha yüksek.

Özellikle tahıl-bakliyat sektöründe fiyatların daha da artacağını aylardır söylüyoruz. Henüz rafa yansımamış ama maliyet tarafında adeta patlayan bir gelişme var. Yani ekmek-simit vs daha da zamlanacak.

Ama gelin bir de tarlaya veya çiftçiye bakalım: Mesela et fiyatları işleme tesislerinde yüzde 50,29 artarken raf fiyatlarında yüzde 30,15 artmıştı. Oysa çiftçinin inek fiyatı adeta yerinde sayıyor.

TÜİK- 'Tarım Üretici Fiyat Verilerine' göre inek fiyatları son bir yılda ortalama sadece yüzde 11,83 artmış. Yerli ve Merinos koyun fiyatları da sadece yüzde 17,74 artış göstermiş.

Daha önce vermiştim ama tekrar edeceğim:

Çiftçi domatesini tarlada sadece yüzde 6,83 zamlarla 1,67 liraya satabilirken, o domates raflarda yüzde 49,56 zamlarla 4,17 liraya satılıyor.

Çiftçinin geçen yıl ağustos ayında 0,99 liraya sattığı patatesi şimdi 1,0 liradan satıyor ama aynı patates raflarda yüzde 34,37 zamlarla 2,59 liraya satılıyor.

Çiftçinin tarlada para etmediği için hasadını bile yapmadığı kuru soğan, geçen yıl 0,87 liradan bu yıl ise 0,79 liraya geriledi. Oysa aynı kuru soğan raflarda yüzde 36,90 zamlarla 2,48 liradan satılıyor.

YUMURTA KAPIYA NEDEN DAYANDI?

Şimdi soralım kendimize, acaba gıda fiyatları neden patladı? **Tarlada para etmeyen ve çiftçinin para kazanamadığı bu ürünler neden raflarda ateş pahası?**

Mesela yumurta fiyatı: Yumurtayı nerede ise herkes üretiyor ve Türkiye yumurta üretiminde oldukça iyi noktada. Hatta yumurtayı kısa sürede satmazsanız çürür ve ürününüz zayi olur. Ona rağmen neden yumurta fiyatları patladı?

Amaç 'Reisi iktidardan düşürmek mi', yoksa başka nedenler mi var?

Gelin 14 Haziran tarihli TRT Haber sitesinden bir alıntı yapalım: "Geçen yılın ocak-mayıs döneminde 93 milyon dolar olan **yumurta ihracatı** bu yılın aynı döneminde yüzde 63 artarak 151 milyon dolara çıktı.»

Hatta buna domatesi de ekleyelim (AA): "Geçen yılın ocak-haziran döneminde 193 milyon dolarlık **domates ihracatı** yapan Türkiye, bu senenin aynı döneminde 53 ülkeye 216 milyon dolarlık ürün sattı. **Türkiye'nin** en çok **domates ihracatı** yaptığı ülkelerin başında Rusya bulunuyor.»

Görüleceği üzere ürünlerimiz ihraç ediliyor. Hem de daha çok miktarda....

Olaya tersten bakalım: Yabancılar 3 yıl önce 1 dolar verip 5,5 liralık tarım ürünü alıyordu. Şimdi aynı dolarla 8,5 liralık ürün alıyorlar.

Acaba yabancıya ucuzlayan bizim tarım ürünleri yerliye de pahalılaşmış olamaz mı? Ya da bir müteşebbis ben bu ürünü zaten TL değer kaybedince yabancıya artık 5,5 lira yerine 8,5 liraya satıyorum, neden yerliye ucuza vereyim" demiş olabilir mi? Küresel pazarda değer kaybeden TL'den dolayı yurtiçi fiyatlar artmış olabilir mi?

Ve bu müteşebbisi sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan da ihracat nedeniyle ödüllendirmiş olabilir mi?

Ne dersiniz?

KONUT VE İŞSİZLİK YİNE AYNI

Gıda sorununun temeli sadece ihracat değil elbette. Mesela KÖİ projeli pahalı otoyollar vasıtası ile **Cengiz, Limak, Kolin, Kalyon artık vatandaşın sofrasında lokmalarına ortak edilmedi mi?**

Bu ortaklığı da CHP kurup Reis'i düşürme planı yapmış olamaz mı?

20.09.2021

Ama asıl mesele perakende sistemi... Yıllar ama yıllardır bunu yazıyorum: Mahalle aralarına kadar 3 harfli perakende zincirlerini kim soktu? İsteyenin istediği yere açtırdığı bu zincirler sayesinde verimsizlik had safhaya çıkarken, müşteriden parayı hangi ürünlerden elde edeceklerdi?

Konu epey uzun... Eski yazılarımda defalarca yıllardır bunu işledim.

***

Bakınız 2001 krizinin temeli aslında 91 seçimlerinde atılmıştı. "Kim ne verirse 5 lira fazlası benden -(Kamu Bankalarını batıran politika)" diyen ve Milleti erken emekli eden rahmetli Demirel'di. Ve onun ekonomi kurmayı da sonra Başbakan olan Tansu Çiller değil miydi?

İyi ama 2001 krizinin yaratıcısı ve büyük mimarı Tansu Çiller son yıllarda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yanında AK Parti mitinglerine katılmıyor mu?

***

Şimdi gelelim diğer meseleye.

Konut ve kira fiyatları patladı. Bu sayede Reisi devirmek istiyorlar...

Bakın rakamlar ortada: 2013-2020 döneminde 6,7 milyon daire yapım ruhsatı alınmış. Bunun 6,1 milyonu bitmiş ve oturma izni verilmiş. Bu biten konutların da 4,6 milyonu satılmış.

Bir hane 3,2 kişiden oluşuyor. 2013-2020 dönemi nüfus artışı 8 milyon kişi. Yani ihtiyaç duyulan konut 2,5 milyon daire. Buna göre 2,1 milyon daire fazladan satılmış ve bunun yanında 1,5 milyon daire de oturma izni alınarak satış bekliyor.

Nereden bakarsanız bakın 3,6 milyon fazladan daire yapılmış. Hadi göçmenler geldi vs ile 1,0-1,5 milyonu da buraya gitti diyelim. Geriye 2,0-2,5 milyon fazlalık konut var.

Fazlalık konut üretimine rağmen acaba neden konut fiyatı ve kiralar uçtu?

Sorun üretimde değil diye her uzman haykırıyor ama dinleyen kim?

Mesela ekonomide güveni yerle yeksan ettiğimizde sermayesi olanlar yatırım alanı olarak daha çok gayrimenkule gitmiş olursa, bu patlamada etkin olmazlar mı?

Ya da işsizlik...

20.09.2021

Şu an Türkiye'de geniş tanımlı 8,4 milyon işsiz var. Kış aylarında bu sayı 10 milyona çıkıyor. Nerede ise her gün bir vatandaş ekonomik nedenlerle hayatına son veriyor ama diğer yandan da «işçi bulamıyoruz» feryatları yükseliyor.

Hangi gizli el bu insanları çalıştırmıyor ve hangi gizli el bu işsizlere iş vermiyor?

Hiç düşündünüz mü?

***

Sayın Cumhurbaşkanı ABD ziyareti dönüşü bu fahiş fiyatlara bizzat el atacağını söyledi. Hatırlarsanız 2018 seçimlerinden önce de “Siz bu kardeşinize yetki verin, ha ondan sonra bu faizle şunla bunla nasıl uğraşılır göreceksiniz” demişti.

Peki, ne oldu?

Faizler yüzde 25,50'ye yükseltildi.

***

Türkiye sistemsel bir sorun yaşıyor. Başkanlık Sistemi gelirse Venezuela'ya benzemeye başlarız demiştim. Yıllarca bunları yazdım...

Başkanlık sistemi gelirse ülkede iki şey yıkılır (büyük zarar görür) demiştim: 1- Devlet 2- İslam inancı.

Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş neden şu günlerde sahaya sürüldü? Ekmek yoksa din var pazarı mı kuruldu?

Ülkede bir lider uğruna geleceği kaybediyoruz. Ve bu uğurda en büyük acıyı da evlatlarımız, torunlarımız çekecektir. **Asıl gelecek kuşaklara acıyor ve içim yanıyor. Türkiye bir yapısal çöküş evresine girmiştir ve bunun çok ağır faturaları olacaktır.**

Daha yaşadıklarımız ne ki...

Oğuz Demir

45 Liracık

Yanılmıyorsam 2002 senesiydi. 2001 yılında yaşanan krizin etkileri devam ediyordu. Yüksek işsizlik, enflasyon ve daha bir sürü başka sorun.

O yıllarda **üniversite üçüncü sınıf** öğrencisiydim. İstanbul Üniversitesi'nde okuyor, Kredi Yurtlar Kurumu'na ait olan Topkapı'daki Edirnekapı Erkek Öğrenci Yurdu'nda kalıyordum. Okula tramvay ile gidip geliyor, öğle yemeklerini İstanbul Üniversitesi'nin Turan Emeksiz yemekhanesinde yiyordum. Akşam yemeklerini ise genellikle yurttaki kantinde hallediyordum.

Tramvay bilet fiyatını hatırlamıyorum ama İstanbul Üniversitesi yemekhanesinde her yere göre oldukça ucuz olan **öğle yemeğine 250 bin lira** (henüz TL'den sınırlar atılmamıştı) ödeyerek gidebiliyorduk. Arkadaşlarla zaman zaman paramız azaldığında, üniversite yemekhanesindeki öğle menüsü ikinci öğretilere de servis edildiğinden akşamları da aynı fiyatla yemekhaneye gidiyorduk.

Yurda **üç ayda bir** ödeme yapıyorduk. **Aylık yanılmıyorsam 15 milyon TL** idi. Dolayısıyla **üç ayda bir 45 milyon TL** ödüyorduk. Bir kısmını bize yemek indirimi olarak iade de ediyordu devlet.

Fiziki şartlar ise gerçekten iyi değildi.

Allah razı olsun, annem de babam da bizim okumamız için kısıtlı imkanlar çerçevesinde ellerinden geleni hep yaptılar.

Yanılmıyorsam burs ve **ailemin gönderdiği para ile ayda toplam 100 milyon TL** ile geçinmeye çalışıyordum.

Neden anlattım bunları?

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ABD'ye giderken öğrenci bursları ile ilgili söylediği cümleye istinaden.

"Öğrencilerin aldığı burs **45 liracıktı**, şu anda **650 liraya** çıktı!" dedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 45 liracıktı dediği o kredi, işte benim için ve ailem için hayati bir katkıydı. Aylık masraflarımın neredeyse yüzde 50'sine denk geliyordu.

20.09.2021

45 liracıktan 650 liraya çıkan bursu düşündüm bugün.

Önce nostaljik bir şekilde İstanbul Üniversitesi yemekhanesindeki ücretlere baktım. **Lisans öğrencileri 4 TL** ödeyerek bu yemeği yiyebiliyorlar. Üniversite defalarca fiyatları arttırmaya kalktı ancak bir şekilde öğrenci tepkisi ile fiyatlar gördüğüm kadarıyla hala makul.

Ancak orada bile **satın alma gücü kaybı var.**

Ben 45 milyon lira aldığım katkı ile **180 ucuz öğle yemeği yiyebiliyorken** bugün 650 lira ile öğrenciler **162,5 ucuz öğle yemeği** yiyebiliyorlar.

Yurt ücretine baktım. **230 TL** olmuş.

Öğrencilerin burada da kaybı var.

Biz bir aylık burs ile üç ayda bir yapılan ödemeyi halledebiliyormuşuz. (45 milyon lira) Bugün öğrencilerin üç aylık yurt ödemesi için 40 TL eksikleri kalıyor. (690 TL)

Bir adım daha ileri gideyim.

Bahsettiğim üzere 45 milyon lira o zaman **benim geçimimin yaklaşık yüzde 50'sine** yetiyormuş. Bugün 650 TL burs alan bir öğrencinin gelirinin yüzde 50'si burs ise İstanbul gibi bir şehirde **1.300 TL ile geçinmesi** gerekir.

Bu mümkün mü?

Maalesef ki değil!

Gördüğünüz gibi sayıların artışı, her zaman gerçekten bir iyileşmeye işaret etmeyebiliyor.

Ama siyasetçiler için bunun pek bir önemi yok!

***

Madalyonun bir de diğer yüzü var.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, yirmi yıldır üniversite öğrencileri için birçok yeni yurt yaptıklarını ifade etti. 1 milyon yatak kapasitesinden bahsetti.

Birkaç tanesini görme fırsatım da daha önce olmuştu.

Her şeyden önce fiziksel özellikleri itibariyle bizim öğrencilik yıllarımızdaki yurtlara göre daha iyi şartlar sunan yurtlar yapıldı.

20.09.2021

Ellerine sağlık.

Ama işte bu plansızlık var ya...

Doğru ve iyi yapılan bir işi bile yetersiz hale getirebilir.

Nasıl mı?

Yeni bir sũrũ yurt yaparken, o yurtlarda kalacak oğrenci sayısını her yere niversite açarak, kontenjanları sũrekli arttırmak dört kat arttırırsanız yurtlar yine yetersiz kalır.

Hal böyle olunca da sizin yirmi yılda yaptığınız yurtların kalitesi ne kadar iyi olursa olsun kapasitesi maalesef ancak **2010 yılındaki oğrenci sayısına** yeter.

İşte o zaman maalesef oğrenciler açıkta kalır!

Keşke kalmasalar ama durum bu...

NOT: Yeni yapılan KYK yurtlarındaki standartlar "olması gerektiği", gençlerin hak ettiği gibi oldu. Asıl sorun önceki yıllarda bizim kaldığımız yurtların standartlarında idi!

20 Eylül 2021, Pazartesi

BAŞYAZI MEHMET BARLAS

Bilinçlenme haftası

Geride kalan haftayı üç demokrasi şehidini anarak geçirdik. 27 Mayıs darbecilerinin katlettikleri Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın idamlarının yıldönümüydü. Toplum bu olayları konuşurken ve katledilenlerin yürek parçalayan fotoğraflarına bakarken yeniden siyasi bilince sahip oldu.

Dünyanın en geri ülkelerinde bile artık idam cezası kalkmak üzere. Biliyoruz ki Irak'ta devrik Saddam Hüseyin ancak işgalcilerin zorlaması ile idam edildi. Bu tür olayları düşününce Türkiye'nin 1960 yılında yaşadığı facianın boyutları iyice anlaşılır. Bir ülkenin Başbakanı neden idam edilir? Bir ülkenin Dışişleri Bakanı neden idam edilir? Bir ülkenin Maliye Bakanı neden ölüm cezasına çarptırılır? Bütün bu soruları cevapsız bulduğumuz için geçen haftayı daha da bilinçlenerek geçirdik. **Bugün siyaseti nefret ve kin üzerine inşa etmeye çalışan bilinçsiz kesimler, ümid ederim ki geçen haftadan biraz olsun esinlenmişlerdir. Ülkesine hizmet etmekten başka hiçbir amacı olmayan sivil siyasetçilere darbeci askerleri ve kindar kitlelerin hedefi haline getirmek siyaset değil çirkeftir.** Biz bu dönemi geride bıraktığımızı inanmak istiyoruz. İçerde ve dışarda yeterli miktarda hain varken Türkiye'yi yönetenleri kinin ve nefretin hedefleri haline getirmek sadece alçaklıktır.

Bugün Cumhurbaşkanı Erdoğan Amerika Birleşik Devletleri'nde Türkiye'nin sorunlarını ve dünya barışının açmazlarını meslektaşları ile görüşecek. Türkiye eski Türkiye değil bunun artık bilincinde olmalıyız.

TÜGİS Başkanı Necdet Buzbaş: Kişi başına 93 kiloyla dünya üçüncüsüyüz

Kanaat Önderi'nde Şeref Oğuz, Hakan Güldağ ve Vahap Munyar'ın konuğu TÜGİS Başkanı Necdet Buzbaş, FAO araştırmasına atıfla, “Türkiye’de yılda yaklaşık 26 milyar ton gıda israf ediliyor. Bunun finansal karşılığı 224 milyar lira.” diyor ve ekliyor: “Tarım alanlarının daraldığı, nüfusun her yıl 85 milyon arttığı dünyamızda gıda israfını ve kaybını önlemek, çok daha önem kazanmış durumda.”

Türkiye Gıda İşverenleri Sendikası (TÜGİS) Yönetim Kurulu Başkanı Necdet Buzbaş, “Gündem Özel” sorularımızı yanıtlarken, “BM Gıda ve Tarım Örgütü’nün (FAO) raporuna göre dünyada yılda 1.3 milyar ton gıda çöpe gidiyor, israf oluyor. Bunun parasal bedeli 1 trilyon doları buluyor. 4’te biri kurtarılabilse dünyadaki 821 milyon aç insan doyurulabilir” dedi. Buzbaş, FAO’nun araştırmasından Türkiye’deki durumu da ortaya koydu: “Türkiye’de yılda yaklaşık 26 milyar ton gıda israf ediliyor, bunun finansal karşılığı 224 milyar lirayı buluyor. Türkiye, kişi başına 93 kg/yıl ile en çok gıda israfının yapıldığı 10 ülke arasında 3’üncü sırada yer alıyor.”

TÜGİS Başkanı Necdet Buzbaş’a sorularımız ve yanıtları şöyle:

GIDA İSRAFI 1 TRİLYON DOLAR

- **Dünyada ve Türkiye’de gıda-yiyecek israfı ne durumda? Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye’deki israf, ortalamaların çok üstünde midir? Örneğin 10-15 yıl önce israf konusunda nerelerdeydik? Şimdi israfın azalmaya başlaması konusunda umut verici durum var mı?**

İki deyişimizle söze başlamak isterim. “Yaşamak için yiyin, yemek için yaşamayın”, peki bunun ölçüsü ne olmalı?

“Yiyiniz içiniz israf etmeyiniz.” Bunları yaşatır ve yaşarsak birazdan aktaracağım tablonun vahametinden kurtuluruz.

Tarım alanlarının daraldığı ve insan nüfusunun her yıl 85 milyon arttığı dünyamızda gıda israfı ve kaybı her zamandan daha çok önem kazanmış durumda. Gelişmekte olan ülkelerde gıda kayıpları daha çok tarladan başlayıp üretim, hasat, saklama, işleme, dağıtım ve pazarlama süreçlerindeki alt yapı eksikliklerinden kaynaklanırken, gelişmiş ülkelerde ise perakende ve tüketim aşamalarında oluşmaktadır. Gıda kayıp ve israflarının yüzde 56'sı gelişmiş ülkelerde, yüzde 44'ü gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) raporuna göre, dünyada üretilen yıllık 4 milyar ton gıdanın sadece 2.7 milyar tonu tüketime gidiyor. Çöpe giden ve israf olan gıda miktarı 1.3 milyar ton. Bunun finansal değeri yaklaşık 1 trilyon doları buluyor. Bu gıdanın 4'te biri kurtarılabilse, dünyadaki 821 milyon aç insan doyurulabilir. FAO raporundan bazı ilgi çekici bilgileri paylaşmak isterim:

Gelişmiş ülkelerdeki israfın maliyeti 680 milyar dolar iken gelişmekte olan ülkelerde bu rakam 310 milyar dolar.

Meyve ve sebzeler en yüksek oranda israf edilen gıda ürünleri.

Zengin ülkelerin gıda israfı 222 milyar ton, Sahra Altı Afrika'da bir yılda üretilen gıdanın neredeyse toplamına eşit (230 milyar ton).

Birkaç istatistiki değer ile ülkelerin gıda israfı boyutlarına bakmakta yarar var:

Çin: Yıllık toplam israf 91.6 milyon ton, kişi başına yıllık israf 64 kilogram.

Hindistan: Yıllık toplam israf 68.7 milyon ton, kişi başına israf 50 kilogram.

ABD: Yıllık toplam israf 19.3 milyon ton, kişi başına israf 59 kilogram.

Japonya: Yıllık toplam israf 8.1 milyon ton, kişi başına israf 64 kilogram.

Almanya: Yıllık toplam israf 6.2 milyon ton, kişi başına israf 75 kilogram.

Fransa: Yıllık toplam israf 5.5 milyon ton, kişi başına israf 85 kilogram.

İngiltere: Yıllık toplam israf 5.2 milyon ton, kişi başına israf 77 kilogram.

Türkiye’de meyve ve sebzenin yaklaşık yüzde 25-30’u tüketiciye varmadan çöpe gidiyor. Gıda israfının yüzde 39’u üreticilerde, yüzde 5’i perakendecilerde, yüzde 14’ü yemek sektöründe ve yüzde 42’si evlerde gerçekleşiyor.

FAO’nun araştırmasına göre, Türkiye’ de yılda yaklaşık 26 milyar ton gıda israf ediliyor, bunun finansal karşılığı 224 milyar lirayı buluyor. Türkiye’nin dünya genelinde kişi başına 93 kg/yıl gıda israfı ile en çok gıda israfının yapıldığı 10 ülke arasında 3’üncü sırada yer alması maalesef çok üzücü.

Boston Consulting Group (BCG) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya göre; gıda atığı miktarı bugünkü gibi artmaya devam ederse, gıda atığı miktarının 2030 yılında 2.1 milyar tona ve 1.5 trilyon dolar seviyesine ulaşacağı tahmin ediliyor. Yapılacak iyileştirici çalışmalarla; farkındalık 260 milyar dolar, tedarik zinciri alt yapısı 150 milyar dolar, tedarik zinciri verimliliği 120 milyar dolar, işbirliği ve çevresel politikalar ile 170 milyar dolar olmak üzere 700 milyar dolarlık bir kazanım fırsatı yakalanabileceği hesaplanıyor.

Kamuoyu ve karar alıcılar ağırlıkla gıda israfına yoğunlaşıyor. Bana göre su israfı birincil öncelikli. Çünkü su olmadan gıda üretimi söz konusu değil.

Ülkemiz su fakiridir. Kişi başına düşen yıllık su miktarı 1.347 m³dür, bunun 5.000 m³ üzerinde olması tercih edilir. Ayrıca uzun yıllar yağış ortalamamız da 547 mm olup, elverişli tarım üretimi için yetersizdir.

En öncelikli gündemimiz su tasarrufu olmalıdır. Bir insanın biyolojik ve yaşamsal ihtiyaçları için asgari su tüketimi 25 litre civarındadır. Ancak çağdaş yaşam gereklilikleri dikkate alınarak bir günlük ortalama su tüketimi standardı 150 litre olarak kabul ediliyor. Ülkemizde, kişi başı günlük su kullanım miktarı 217 litre.

BİR KİLO DOMATESE 184 LİTRE SU

• **Özellikle sebze-meyvede tarladan sofraya uzanan zincirde israf ve fiyat konusunda aksayan yönlerden, doğru yürümeyen yanlardan söz edilir. İsrاف tarafında aksayan, yanlış yönetilen neler var? Tarladan sofraya uzanan zincirdeki aksaklıklar, yanlış yönetim fiyatları nasıl etkiliyor? Çok konuşulmasına rağmen bu konuda neden hayal edilen yol alınamıyor?**

Ülkemizde, geleneksel tarım üretimi su kaynaklarının yüzde 73’ünü harcarken sanayide yüzde 11’i, evsel tüketimde ise yüzde 16’sı kullanılıyor. Avrupa’da tarım sulamada yüzde 22, sanayide yüzde 57 ve evlerde yüzde 22’si kullanıyor.

Gıda üretiminde su tüketimine bazı örnekler şöyle:

1 kilo sığır eti üretmek için 15 bin 500 litre su tüketiliyor.

1 kilo peynir üretimi için 5 bin 300 litre su kullanılıyor.

20.09.2021

1 kilo pirinç üretimi için 3 bin 400 litre su tüketiliyor.

1 kilo şeker üretimi için 1500 litre su kullanılıyor.

1 kilo domates üretimi için 184 litre su tüketiliyor.

Bu durumda, beslenmede bitkisel ürünleri tercih etmemiz ve dengeli beslenmemiz su tasarrufunu destekleyecektir.

TARIMDA KİŞİ BAŞI ÜRETİM 10.922 DOLAR

Ülkemizin tarımsal üretiminin yüzde 85'i bitkisel üretimden oluşuyor. Bunun 68.5 milyon tonu tahıl, 31.5 milyon tonu sebze ve 23.5 milyon tonu meyvedir. Dünyada tarımda çalışan kişi başına üretimin yıllık ortalaması 16 bin 730 dolar iken Türkiye'de bu değer 10 bin 922 dolardır.

Yani ülkemizdeki tarımsal verimlilik dünya ortalamasının yüzde 34 altındadır.

Tarladaki verimsizlik üzerine süreçlerdeki kayıpların eklenmesi fiyat oluşumunu olumsuz etkilemekte fiyatı yukarı çekmektedir.

Konu çok konuşuluyor ama çözüm odaklı tartışılmıyor. Süreç yönetilmiyor.

ORGANİK TARIMIN MALİYETİ DAHA YÜKSEK

• **Son dönemde organik tarım çok konuşuluyor. “Türkiye'nin geleceği organik tarımda” deniliyor. Gerçek organik gıda ürünü nedir? Türkiye'nin bu alanda dünyada avantajları ve dezavantajları nedir?**

Organik tarım, üretimde kimyasal girdi kullanmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı bir tarımsal üretim metodudur. Ülkemizde organik tarım 1986 yılında ithalatçı firmaların ısrarı ve talepleri doğrultusunda başlatılmıştır.

Gerçek organik ürün için tüketicinin; ürün ambalajında Bakanlığın Organik Tarım Logosu ile yetkilendirilmiş sertifika ve belgelendirme kuruluşunun adı, logosu, kod numarası ve ürün sertifika numarasını araştırması ve bulması gerekir.

AB'nin 11 Aralık 2019 tarihinde dünya kamuoyu ile paylaştığı “Yeşil Mutabakat”ta organik tarıma özel yer verilmiş, tarım topraklarının yüzde 25'inin 2030 yılına kadar organik tarıma tahsis edilmesi planlanmıştır. Organik tarım konvansiyonel tarıma kıyasla maliyeti daha yüksek ve kalifiye insan gücü isteyen bir uğraş.

AVRUPA'YA ORGANİK ÜRÜNÜN YÜZDE 7'Sİ TÜRKİYE'DEN GİDİYOR

Bu özelliği ile zengin ve sanayide gelişmiş ülkelerdeki talebi daha yoğundur.

Organik tarımla ilgili bazı verilere birlikte bakalım:

Tarım Alanları: Organik tarım alanı dünyada 70 milyon, Türkiye’de 500 bin hektar.

Pazar Büyüklüğü: Dünyada 100 milyar, ülkemizde 180 milyon dolar.

Üretici Sayısı: Dünyada 3 milyar, Türkiye’de 75 bin.

Kişi Başına Tüketim: Dünyada yıllık 13 dolar, ülkemizde 2.5 dolar.

Organik tarım ürünlerinin en büyük tüketicileri ABD’den sonra Almanya ve Fransa’dır. Avrupa’nın ithal ettiği organik ürünlerin yüzde 7’si Türkiye’den gitmekte, 1986 yılında 8 ürünle başlayan ihracat bugün 235 ürünle devam ediyor. Avrupa ülkelerine yaptığı 211 ton organik ürünle en çok organik ürün ihracatı yapan 6’ncı ülke konumundayız.

Tarımda 'müdahaleci' tavır doğru değil

• **Süt ve süt ürünlerinin fiyatları neden bu kadar arttı? Dengeleri bozan bu tür hızlı fiyat artışlarını engelleyecek mekanizmalar neler olabilir? Kamuya bu konuda görev düşer mi? Yoksa bunlara hiç müdahale etmemek daha mı doğru?**

Son 40 yılda ülke hayvancılığında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Küçükbaş hayvancılık terk edilmiş, kapalı sistem büyük baş hayvan varlığı 15 kat artarken bu süre içinde yem bitkisi ekim alanları sadece 2.5 kat artmıştır. Hayvancılık için ilk darboğaz yetersiz yem hammaddesinin ithalat yoluyla karşılanması olmuştur. Diğer önemli bir parametre ise verimlilik. Süt ve büyükbaş hayvan karkas verimleri açısından dünya ortalamalarının üzerinde, AB ortalamasının ise oldukça gerisindeyiz.

Çiğ süt referans fiyatları ilk başlarda Ulusal Süt Konseyi tarafından belirleniyordu. Ancak son 3.5 yıldır enflasyona etkisini kontrol altında tutabilmek amacı ile kamu yönetimindeki gıda komitesinde belirlenir oldu. İş tekrar aslına rücu etti, bu kez çiğ süt referans fiyatını Ulusal Süt Konseyi belirledi. Gıda komitesinde son belirlenen referans fiyatı ve prim desteği ile 3.20 TL/et olan çiğ süt fiyatı bu kez 1 Temmuz 2021 – 31 Aralık 2021 tarihleri arasında 3.40 TL olarak Ulusal Süt Konseyince belirlendi. Çiğ süte yapılan fiyat artışı yüzde 9.6 iken son altı ayda yemde fiyat artışı yüzde 35. Ertelenen, geciktirilen çiğ süt referans fiyat artışları bir yandan yetiştiriciyi mağdur ediyor, raflardaki süt ürünlerindeki fiyat dalgalanmaları ile tüketici de hoşnutsuzluk yaşıyor. Genel olarak kamunun tarım piyasalarında düzenleyici kurum ve kuruluşları ile rol alması olağan sayılsa da, müdahaleci tavırları ile serbest piyasa ekonomisi kurallarını ihlal etmeleri doğru değildir.

Gıda katkı maddeleri yaşam tarzının gereği

• **Zaman zaman TV kanallarına yansıyan şimdilerde sosyal medyada sıklıkla gündeme gelen gıda ürünlerinde koruyucu kimyasalların çok aşırı biçimde kullanıldığına ve/veya GDO’lu ürünlerin kullanıldığı ya da doğrudan olmasa bile GDO’lu yemleri yiyen hayvanların insan sağlığı için tehlike yarattığına ilişkin iddialara ne diyorsunuz?**

Öncelikle gıda katkı maddelerinin yaşam tarzımızın gerekliliği olduğunun altını çizmeliyim. Kentleşme, sanayi toplumu gereği yoğun iş hayatı, ülkeler arası seyahatlerin kolaylaşması, bulunduğunuz coğrafyanın yeterli zenginlikte besin maddelerini sunmaktan yoksun olması gibi birçok nedenle satın alınan gıda ürünlerinin belirli sürelerde tüketime elverişli halde kalması zorunluluk gösteriyor. Bu süreye genel adıyla biz raf ömrü diyoruz. Gıda katkı maddeleri; gıdanın besleyici değerini korumak, lezzet ve rengini muhafaza etmek, lezzet kayıplarını önlemek ve besin değerini korumak, gıdada hastalık yapıcı mikroorganizmaların gelişmesini önlemek amacıyla kullanılırlar. Gıda katkı maddelerinin kullanım miktarları kodeks adı verilen mevzuatla belirlenmiş, Kodeks Alimentarius adı verilen uluslararası organizasyonca yapılan bilimsel ve saha çalışmaları kesinlik kazanmaktadır. Gıda katkı maddelerinin veya koruyucu kimyasalların kodekste belirlenen miktarları dışında kullanılmaları ağır bir yasal suçtur.

GDO'lu yemleri yiyen hayvanların insan sağlığı için tehlike yarattığı iddiaları bilimsel olmadığı kadar gen transferiyle de uyumlu değildir. Ülkemizde 2010 yılında yayımlanan 5677 sayılı Biyogüvenlik Kanunu; GDO'lu bitkilerin üretimini, GDO'lu ürünlerin gıda maddelerinde kullanımını yasaklamış, ağır hapis cezaları getirmiştir. Hayvan yemi olarak kullanımı ise son derece sıkı mevzuat ile düzenlenmiştir. Türkiye bugün sahip olduğu teknolojik alt yapısı ile en ufak bir GDO bulaşmasını tespit ve izleyebilecek imkanlara sahiptir.

Gıda sanayi şirketlerinin el değiştirmesi ağırlık kazandı

- **COVID-19 krizi dünyada ve ülkemizde gıda üretimini, tedarikini nasıl etkiledi? COVID-19 krizi, dünyaya ve ülkemize gıda konusunda hangi dersleri verdi? Alınan derslere uygun adımlar atılıyor mu?**

COVID-19 salgını, Türkiye ekonomisi 2018 yılında yaşanan kur türbülansının yarattığı dengesizliklerin giderilemediği bir dönemde yakaladı. Salgın ile birlikte tüm dünya ülkelerini alarma geçiren krizin, sadece sağlık krizi olmadığı aynı zamanda ekonomik kriz (küresel durgunluk), ekolojik kriz (yaşanan iklim değişikliği) ve sosyal kriz (belirginleşen gelir eşitsizliği, ırk ayrımcılığı, sosyal devlet yetersizliği vb.) olduğu da ortaya çıktı. Yani salgın baskılanmış krizleri de tetikledi. Tarım ve gıda sektörü salgın sürecinin şartlarından etkilendi. İlk aylarda yaşanan arz/talep şoklarıyla mücadele edildi, birçok ülkede marketlere hücum edilerek yağmalanan gıda maddeleri görüntüleri tarım ve gıda çalışanlarımızın gayretiyle bizim ülkemizde yaşanmadı. Salgının ilerleyen aylarında (ilk yılın ikinci yarısından sonra) ülkelerin kendi gıda güvenliklerini sağlamak adına stratejik temel gıda ürünlerinde stoklamaya yönelmesi, ihracat yasağı veya kısıtlamaları getirmesi, küresel lojistik sistemdeki dar boğazlar (konteyner yokluğu, yetersiz gemi taşımacılığı) dünya gıda fiyatlarını zıplattı. Bu yılın başlarında aşuların bulunması ve aşılamanın hız kazanması, bir yandan sosyal yaşamın önceye dönme özlemini kısıtlı ölçüde karşılarken ekonominin çarklarının hızlanması ümitlerini artırdı. Dünya artan gıda fiyatları dışında ülkemizin kendi özgün ekonomik sorunları nedeniyle (enflasyon, kur artışları, faizler vb.) yurtiçi

gıda fiyatlarındaki artışlar misli ile hissedilir oldu. Sonuçta gıda sanayinde cirolar düştü, kârlılıklar asgariye indi, yeni yatırımlar yerine şirket el değiştirmeleri ağırlık kazandı. Dünya politika ve siyasi arenasının gündemine baktığımızda yazık ki gerekli derslerin alındığını söylemek mümkün olmuyor.

Gıda güvenliğinde 70.1 puan ile 48'inci sıradayız

• **Temel gıda ürünleri bakımından durumumuz nedir? Gelir düzeyi açısından bakılınca Türkiye, vatandaşların gıdaya erişiminde nasıl bir tabloya sahip? Gelir düzeyimize göre iyi beslenebiliyor muyuz? Bu konuda dünya ile karşılaştırma yapar mısınız?**

İnsanların istedikleri zaman, istedikleri kadar sağlıklı ve güvenilir gıdaya erişebilmeleri olarak tanımlanan Gıda Güvenliği (Food Security) bütün toplumlar ve devletler için son derece önemli bir konudur. Dünyada üretilen yaklaşık 4 milyar ton gıda ve bunun üçte birinin israf olmasına karşın kişi başına ortalama 2.940 Kcal/gün enerji değerinde besin tüketiliyor. Ancak satın alma gücünün azalması ve gıda fiyatlarının artması gıdaya erişimi zorlaştırıyor.

FAO, uluslararası kurumlar ve üniversiteler ile işbirliği yaparak Global Food Security Index (GFSI) adlı bir metodoloji geliştirmiştir. 1996 yılında yapılan dünya gıda zirvesinde belirlenen üç kritere göre, ülkelerin gıda güvenliği seviyesi analiz ediliyor. Bu üç kriter; bulunabilirlik, ekonomiklik ve güvenilirlik (kalite) olarak sıralanıyor. GFSI pandemi öncesi raporuna göre gıda güvenliği açısından en iyi 7 ülke şöyle:

- Singapur,
- İrlanda,
- Birleşik Krallık,
- Hollanda,
- Avusturya,
- İsviçre
- Finlandiya.

En kötüler ise şöyle sıralanıyor:

- Burundi,
- D. Kongo Cumhuriyeti,
- Madagaskar,
- Yemen,
- Sierra Leone,
- Çat,
- Malavi.
- Türkiye ise 70.1 ortalama puanla 48'inci sırada yer alıyor. Türkiye'de 10 milyon civarındaki mutlak yoksul insanın gelir düzeyi açısından, pandemi de dikkate

alındığında gıdaya erişimi oldukça zorlaştı. Hanehalkı kazançlarının yarısının gıda harcamalarına tahsis edildiğini gözlemliyoruz.

Enflasyonda gıdayı suçlamak sorumluluktan kaçmak gibi

• **Gıda enflasyonu yüzde 30'a dayandı (yüzde 29). Eskiden yaz aylarında gıda enflasyonunda bir gevşeme yaşanırdı. Son dönemlerde bunu göremiyoruz. Önümüzdeki dönemde gıda enflasyonunun nasıl bir seyir izlemesini bekliyorsunuz?**

Sepetteki diğer kategoriler maalesef taze sebze ve meyve fiyatlarında Ağustos ayındaki yüzde 10.08'lik artışı frenleyememiş. Aşırı kuraklık, aşırı sel ve yağışlar, orman yangınları nedeniyle yaşanan kayıplardan söz ediliyor ama ben ikna olmuyorum. Gıda enflasyonunun kökten nedenleri masaya yatırılıp radikal ve sürdürülebilir çözümler ortaya konulmalıdır. Üzülerek söyleyeyim enflasyonu aşağılara çekecek uğraşmayı verecek, bir inanmışlık göremiyorum; herkes sanki Sepetteki diğer kategoriler maalesef taze sebze ve meyve fiyatlarında Ağustos ayındaki yüzde 10.08'lik artışı frenleyememiş. Aşırı kuraklık, aşırı sel ve yağışlar, orman yangınları nedeniyle yaşanan kayıplardan söz ediliyor ama ben ikna olmuyorum. Gıda enflasyonunun kökten nedenleri masaya yatırılıp radikal ve sürdürülebilir çözümler ortaya konulmalıdır. Üzülerek söyleyeyim enflasyonu aşağılara çekecek uğraşmayı verecek, bir inanmışlık göremiyorum; herkes sanki enflasyondan memnun, kabullenmiş, vatandaş hayat pahalılığından şikayetçi. Türkiye'de enflasyonu azdıran ana kalemin gıdadaki fiyat artışları olduğu düşünülüyor. Bu değerlendirme doğru mudur? Türkiye'de enflasyonu azdıran ana kalemin gıdadaki fiyat artışları kaynaklı olduğunu söylemek haksızlık olur. Tüketici enflasyonu üzerinde gıda fiyat artışları elbette etkilidir zira enflasyon sepetindeki harcama grupları itibariyle yüzde 25.94 ile en yüksek paya sahip. İlk sırada gıda ve alkolsüz içecekler, ikinci sırada yüzde 15.49 ile ulaştırma ve üçüncü sırada yüzde 15.36 ile konut sıralanıyor. Gıda suçlanarak sanki bir sorumluluktan kaçınma havası var gibi... Halkın temelde derdi hayat pahalılığı, yani kazancının enflasyonun altında kalması.

Tarım ve gıda ülkelerin bekası için stratejik öneme sahiptir

• **Bütün yetki sizde olsa gıda enflasyonunu engelleyecek, Türkiye'nin olabildiğince ucuz, sağlıklı ve kaliteli beslenmesi için atacağınız ilk adımlar, alacağınız ilk kararlar ne olur?**

“Yaşanan hayat pahalılığının en öncü sorumlusu gıda enflasyonudur” yargısı tutarsız olup doğru da değildir. Gıda enflasyonunun manşet enflasyon üzerindeki etkisini minimize etmek ve bunun sürekliliğini sağlamak için adı geçen sorunların çözüme kavuşturulması bile yeterli olmayabilir. Tüketicilere güvenilir gıda temini için tüm sürecin birlikte değerlendirilmesi, yönetilmesi ve denetlenmesi gerekir. İlaç kalıntısı içeren bir bitkiden sağlıklı bir gıda ürünü elde edilemeyeceği gibi, iyi bir yem de elde

edilemez. Sağlıksız ve içerik açısından zayıf bir yemle beslenen hayvanlardan da sağlıklı bir hayvansal gıda elde edilemez.

Endüstriyel tarımın getirdiği bolluk, gıda için muhafaza ve nakil şartlarının yetersizliği, aşırı kentleşme, küresel iklim değişikliği, yeterince tedbir alınamayan rekabet bozucu unsurlar ve adil dağıtımla yaygınlaştırılmadığı için açlığı önleyemedi (bugün dünyada 800 milyon açlıkla mücadele eden insan var). Endüstriyel tarımın doğaya ve insanlığa sağlık açısından çok önemli olumsuz bir bedeli de oldu, olmaya devam ediyor. Mevcut sistem sürdürülebilir değil. Tarım ve gıda üretimi, doğrudan halk sağlığı ile ilgili olması nedeniyle ülkelerin bekası için stratejik öneme sahip bir sektördür. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğu bu gerçeği ıskalamakta, sanayiye seçerken tarımı ihmal etmekte. Bugün dünyadaki gıda üretiminin yüzde 80'inin sanayileşmiş 8 ülke tarafından gerçekleştiriliyor olması, dikkat çekici bir olgu... Güçlü devlet, gıdada bağımlı olmamak demektir. 21'nci yüzyıl başlangıcı yeni bir tarım devriminin işaretlerini veriyor. Tarımda çalışan nüfus azalıyor, biyoteknoloji, nanoteknoloji ve bilişim teknolojileri tarımda yoğun ve etkin kullanıma sunuluyor. Endüstri 4.0 terimi tarım için de kullanılıyor. Teknoloji yoğun ama doğayla barışık, yeşil enerji kullanan yeşil ekonomiye yöneliş hızlanıyor. Ülkemiz sanayi devrimi dahil, köktencil değişimlerde hep katarın son vagonuna yetişebiliyor. Mevcut zengin entelektüel sermaye varlığımızla sahip olduğumuz bu zengin coğrafyanın hakkını verecek sistemi kuralıyız. Yeni sistemin dört temel hedefini şöyle sıralayabilirim:

Sürdürülebilirlik: Doğal kaynakları korumalı, olumsuz çevresel etkileri minimize etmeli, şoklara dayanıklılığı güçlü olmalı.

Verimlilik: Doğa dostu teknolojilerle yüksek verim, yeterli üretim, atık ve artıkların en aza indirgenmesi.

Besleyici ve Sağlıklı Ürüne Erişim: Besleyici değeri yüksek, kaliteli ürün öncelik ve çeşitliliği, güvenilirlik, yerelden tedarik (150 km çapında bir bölge) kolaylığı

Kapsayıcılık: Ekonomik ve sosyal korumada kapsayıcılık, dezavantajlı grupları dikkate alan, kimseyi geride bırakmayan. Kamunun önderliğinde, sadece bu konuda görevlendirilmiş yetkin bir Bakan Yardımcısı atanmasıyla bu başlangıç sağlanabilir, katarın ön vagonunun ilk yolcularından olabiliriz, olmalıyız.